

A hamis hírek és az Első Alkotmánykiegészítés

Az elmélet és a doktrína közötti szakadék áthidalása

CLAY CALVERT – STEPHANIE MCNEFF –
AUSTIN VINING – SEBASTIAN ZARATE*

1. Bevezetés

„És noha a tanítás szelei elszabadultak, s mind egymást kergetik a földön – ha egyszer az Igazság kint van a mezőn, akkor jogtalanságot követünk el, ha engedélyzetéssel és tilalakkal vonjuk kétségbe erejét. Birkózzék meg ő a Hamissággal; ki hallott olyat, hogy valaha is az Igazság maradt alul egy szabad és nyílt összecsapásban?”¹

John Milton ezt a gyakran idézett szakaszt több mint 370 évvel ezelőtt vetette papírra, elverve ezzel „a szólásszabadság elvének legrégebbi okfejtésének”,² azaz a gondolatok piaca metaforájának magyát.³ Sosem tudta volna elképzelni azt a hangos vitát⁴ vagy inkább teljes pánikot, amely a hamis hírekkel kapcsolatban az Egyesült Államok 2016-os elnökválasztása körüli hónapokban néhány emberen eluralkodott.⁵

* Clay Calvert a tömegkommunikáció professzora és Brechner Eminent Scholar, valamint a Marion B. Brechner First Amendment Project igazgatója, University of Florida, emellett Kalifornia állam ügyvédi kamarájának tagja. Stephanie McNeff doktori kutató, Marion B. Brechner First Amendment Project. Austin Vining doktori kutató, Marion B. Brechner First Amendment Project. Sebastian Zarate doktori kutató, Marion B. Brechner First Amendment Project. A szerzők köszönetet mondanak Jessie Goodmannak, Sophia Karnegisnek, Haley Schaeckelnek, Jayde Shulmannak, Van Millernek és Olivia Veganak a cikk korábbi változatainak véleményezéséért és a cikk elkészítésében nyújtott segítségért. A cikk eredeti címe és megjelenési helye: Fake News and the First Amendment: Reconciling a Disconnect between Theory and Doctrine. 86 *University of Cincinnati Law Review* (2018) 99. A magyar fordítást a szerzők hozzájárulásával közöljük.

¹ John MILTON: Areopagitica. In: REMÉNYI Édua – KOLTAY András (szerk.): *A szólásszabadság káprázata*. Budapest, Wolters Kluwer, 2017. 76. (Könczöl Miklós ford.)

² C. Thomas DIENES: When the First Amendment is Not Preferred: The Military and Other „Special Contexts”. 56 *University of Cincinnati Law Review* (1988) 779., 786.

³ L. Rodney A. SMOLLA: *Free Speech in an Open Society*. New York, Knopf, 1992. 6. („A »gondolatok piaca« a szabad véleménynyilvánítás tradíciójának talán legerősebb metaforája.”)

⁴ Nina AGRAWAL: Back Story: Where Fake News Came From. *Los Angeles Times*, 2016. december 20., A2 [„A hamis hírekkel kapcsolatos pánik ellenére – Obama elnök elítélte, és a Facebook ígéretet tett arra, hogy megzabolázza az azokat terjesztő weboldalakat – a jelenség nem új” (kiemelés a szerzőktől)].

⁵ L. pl. Jim RUTENBERG: Media’s Next Challenge: Overcoming the Threat of Fake News. *New York Times*, 2016. november 7., B1 [„A nyomtatott reklámot felfaló internetes erők lehetővé teszik, hogy számos áltűságitró szereplő a demokráciát veszélyes hamis hírekkel szennyezze” (kiemelés a szerzőktől)]. Margaret SULLIVAN: Sick of the

Az amerikai hírszerzők 2017. januári jelentésükben valóban arra a következtetésre jutottak, hogy Oroszország és vezetője, Vlagyimir Putyin „a digitális lopás és kiszivárogtatások, a hamis hírek és a propaganda agresszív keverékét” alkalmazta azért,⁶ hogy megzavarja a 2016-os elnökválasztási kampányt, és azt a republikánus Donald J. Trump javára befolyásolja. Néhány liberális és demokrata a hamis híreket jelölte meg annak okaként – cinikusabban fogalmazva: kifogásként –, hogy Hillary Clinton vesztett Trumpgal szemben.⁷

John Herrman a *New York Times*-ben például azt állította, hogy „sokak, és különösen a megválasztott elnök, Donald J. Trump ellenfelei számára a hamis hírek és azok választásokban betöltött szerepe kis megkönnyebbülést hozott – egy olyan hiba felfedezését jelentette, amely mindent megmagyaráz.”⁸ A *USA Today* egyik rovata is kijelentette, hogy „az újságírók, a liberálisok és a technológiai vezetők növekvő kórusa is – legalábbis részben – a közösségi médiában megjelenő hamis híreket jelöli meg Donald Trump választási győzelmének okaként.”⁹ Steve Deace, egy konzervatív rádiós talkshow műsorvezetője ugyanebben a rovatban úgy vélekedett, hogy „a Trump-kampány szégyentelenül meglovagolta a hamishír-oldalak hullámát azért, hogy hatalmába kerítse a hiszékeny nagyközönséget.”¹⁰ A politikai spektrum másik végén a *New York Times* baloldali rovatvezetője, Paul Krugman, hasonlóan jelentős problémának nevezte a hamis híreket.¹¹

Még fontosabb, hogy Hillary Clinton 2016 decemberében kijelentette, hogy a „rosszindulatú hamis hírek terjedése” „olyan veszélyt jelent, amellyel foglalkozni kell, mégpedig gyorsan.”¹² Az egykori elnökjelölt még „néhány, »hamis hírekkel« kapcsolatos szövetségi jogszabály elfogadása mellett is síkra szállt.”¹³

News? This is No Time to Tune Out. *Washington Post*, 2016. december 8., 2016, https://www.washingtonpost.com/lifestyle/style/sick-of-the-news-this-is-no-time-to-tune-out/2016/12/08/97ff1e70-bd61-11e6-91ee-1addfe36cbe_story.html [azt állítva, hogy az Egyesült Államok „a hamis hírek korszaka elé néz, ami valódi bajokat okoz” (kiemelés a szerzőktől)].

⁶ Brian BENNETT: Report Points to Putin. *Los Angeles Times*, 2016. január 7, A1 (kiemelés a szerzőktől).

⁷ Michael WOLFF: Fake News is a Real Pawn in Claims of Media Bias: New Genre Targets an Unsuspecting, Susceptible Audience. *USA Today*, 2016. december 12., 1B (azt állítva, hogy „a hamis hír fogalma a liberális média által a Donald Trump megválasztásának magyarázatára kínált ismeretelméleti jelenség részévé vált, és célja ezzel a választás hiteltelentése. Ebben az esetben a hamis hírek a hiszékeny nagyközönséget manipuláló láthatatlan erők szélesebb körű összekövés-elméletének részévé válnak.”); Teri SFORZA: Fake News Has Real Impact. *Daily News* (L. A., Cal.), 2016. december 18., A1 („Milyen súlyos ez a probléma? A baloldalon néhányan azt mondják, hogy a hamis hírek arra készítették az embereket, hogy Donald Trumpot a Föld legerősebb emberévé tegyék”).

⁸ John HERRMAN: Fixing on Fake News Az Overshadows Waning Trust a Real Reporting. *New York Times*, 2016. november 18., <http://www.nytimes.com/2016/11/19/business/media/exposing-fake-news-eroding-trust-in-real-reporting.html>.

⁹ Steve DEACE: Who Left Us Vulnerable to Fake News? *USA Today*, 2016. november 25., 13A.

¹⁰ Uo.

¹¹ L. Paul KRUGMAN: The Age of Fake Policy. *New York Times*, 2016. január 6., A19, <https://www.nytimes.com/2017/01/06/opinion/the-age-of-fake-policy.html> [„És nem az egyre nagyobb problémává váló hamis hírekről beszélek, hanem tiszteletre méltó, mainstream hírszolgáltatókról” (kiemelés a szerzőktől)].

¹² Noam SCHEIBER et alii: Trump is Still Not Very Popular, and His Problem with Women Could Return. *New York Times*, 2016. december 8., <http://www.nytimes.com/2016/12/08/us/politics/donald-trump-transition.html>.

¹³ Paul KANE: Hillary Clinton Attacks 'Fake News' in Post-election Appearance on Capitol Hill. *Washington Post*, 2016. december 8., <https://www.washingtonpost.com/news/powerpost/wp/2016/12/08/hillary-clinton-attacks-fake-news-in-post-election-appearance-on-capitol-hill>

A Szövetségi Kereskedelmi Bizottság (Federal Trade Commission, FTC) megtévesztő reklámozás miatt valóban célba vette azokat a hamishír-oldalakat, amelyeket „hamis súlycsökkentő termékek”¹⁴ és acai bogyóból készült táplálékkiegészítők eladására hoztak létre.¹⁵ A termék-reklámokhoz nem kapcsolódó hamis hírek betiltásának vagy cenzúrájának lehetősége azonban jelentős, az Első Alkotmánykiegészítéshez kapcsolódó nehézségeket vet fel.¹⁶ Ezek az aggályok különösen problematikusak, amennyiben a hamis hírek a politikát érintik, amint attól a 2016-os elnökválasztás során is tartottak. Végül is az Első Alkotmánykiegészítés veleje a politikai véleménynyilvánítás.¹⁷

A hamis hírek szabályozása által előidézett, a szólásszabadságot fenyegető bizonyos veszélyekkel foglalkozva az egykori amerikai kongresszusi képviselő és elnökjelölt, Ron Paul azt állítja, hogy „az Első Alkotmánykiegészítést érintő, a legújabb és potenciálisan a legveszélyesebb fenyegetés a »hamis hírek« ellen folytatott háború. E harc vezetői néhány »vírusként terjedő« internetes átverést használnak fel az internetes híroldalak fokozott kormányzati szabályozásának, sőt, akár tényleges cenzúrájának igazolására.”¹⁸ Hozzáteszi, hogy „a »hamis hírek« betiltását kérők nemcsak cenzúrázni kívánják a könnyen cáfolható internetes átveréseket. Azon dolgoznak, hogy a politikai vezetésnek nem tetsző minden hír vagy véleménynyilvánítás cenzúrájának hatáskörével rendelkező, a kormány által jóváhagyott »kapuört« hozzanak létre.”¹⁹

A hamis hírek és visszaszorításuk nyilvánvalóan ellentmondásos. Homályos azonban, hogy pontosan mi is a hamis hír. E fogalomnak nincs egyetlen, elfogadott definíciója.²⁰ A *New York Times* egy írásában arról számol be, hogy egy széles körben elterjedt értelmezés szerint a ha-

¹⁴ *FTC Charges Marketers Used Massive Spam Campaign to Pitch Bogus Weight-Loss Products*. Federal Trade Commission, 2016. június 6., <https://www.ftc.gov/news-events/press-releases/2016/06/ftc-charges-marketers-used-massive-spam-campaign-pitch-bogus>

¹⁵ L. a sajtóközleményt, *FTC Permanently Stops Fake News Website Operator that Allegedly Deceived Consumers about Acai Berry Weight-Loss Products*. Federal Trade Commission, 2013. február 7., <https://www.ftc.gov/news-events/press-releases/2013/02/ftc-permanently-stops-fake-news-website-operator-allegedly> („Azok a marketingszakemberek, akik egy olyan online értékesítési rendszer mögött állnak, amely a Szövetségi Kereskedelmi Bizottság szerint megtévesztő módon használt hamishír-oldalakat az acai bogyó étrendkiegészítők és egyéb súlycsökkentő termékek forgalmazására, vállalták, hogy egészség keretében több mint 1,6 millió dollárt fizetnek, ami tartósan ellehetetleníti működésüket”).

¹⁶ Az Egyesült Államok Első Alkotmánykiegészítése a megfelelő részben előírja, hogy „a Kongresszus nem alkot törvényt, amely [...] korlátozza a szólás- vagy sajtószabadságot.” A szabad véleménynyilvánítás és a szabad sajtó záradékok több mint 90 évvel ezelőtt kerültek a Tizennegyedik Alkotmánykiegészítés megfelelő törvényes eljárásra vonatkozó záradékába, olyan alapvető szabadságjogokként, amelyek az állami és a helyi önkormányzatokra és tisztviselőkre is alkalmazandó. *L. Gitlow v. New York* 268 US 652, 666 (1925).

¹⁷ L. pl. *Citizens United v. FEC* 558 US 310, 349 (2010) („Ha az Első Alkotmánykiegészítés bármilyen erővel bír, megtiltja a Kongresszus számára, hogy a polgárokat vagy a polgárok egyesületeit megbüntesse vagy bebörtönözze pusztán azért, hogy azok részt vesznek a politikai véleménynyilvánításban.”); *Monitor Patriot v. Roy* 401 US 265, 272 (1971) (megjegyezve, hogy amikor az Első Alkotmánykiegészítés szerinti szólásszabadságról van szó, „aligha lehet kétségbe vonni, hogy az alkotmányos garanciát a legteljesebben és legsürgősebben pontosan a politikai hivatalokra vonatkozó kampányok lefolytatására kell alkalmazni”).

¹⁸ Ron PAUL: Fake News, Free Speech. *Public Opinion* (Chambersburg, Pa.), 2016. december 14., A9., <http://www.publicopiniononline.com/story/opinion/2016/12/13/fake-news-free-speech/95366720>

¹⁹ Uo.

²⁰ Ethan BARON: Google Hasn't Kept Ads Off Sites Peddling Fake News. *Dayton Daily News* (Ohio), 2016. december 17., A8. (megjegyezve, hogy „néha nehéz meghatározni a hamis hírek fogalmát”).

mis hírek „olyan kitalált hírek, amelyeket virális online terjesztésre szántak”²¹ Carl Cannon, a *RealClearPolitics* főszerkesztője azonban megjegyzi, hogy ez „a meghatározás tág”, és a kifejezést túl „szabadosan használják”.²²

Mások azt is állítják, hogy a „»hamis hír« jelentése homályos, hiszen különböző dolgokat jelölhet, beleértve a dezinformációt, a propagandát, [és] a koholt összeesküvés-elméletek terjesztését.”²³ A hamis hírek akár satirikus cikkekben is megjelenhetnek.²⁴ Egyesek a legtágabb értelmezés szerint „hamis hírnek titulálnak minden, nekik nem tetsző híradást”.²⁵

Ezzel szemben, „[s]zűken definiálva, a »hamis hír« olyan kitalált történet, amelynek célja a megtévesztés, és gyakran a kattintásvadászat.”²⁶ Margaret Sullivan, a *Washington Post* publicistája hasonlóan szűk értelmezést alkalmazva a hamis híreket „híradások formájába öntött, szándékosan koholt hazugságnak” nevezi, „amelyek célja a nagyközönség félrevezetése”.²⁷

E cikk céljaira szűken definiáljuk a hamis híreket. Kizárólag olyan cikkeket értünk alatta, amelyek megjelenésük és tartalmuk alapján²⁸ valós hírek közlésének tűnnek,²⁹ és szándékosan

²¹ Jeremy W. PETERS: Wielding Claims of „Fake News”, Conservatives Take Aim at Mainstream Media. *New York Times*, 2016. december 26, A11.

²² Carl M. CANNON: The Age of Disinformation. *Daily News* (Los Angeles), 2016. december 18., A15.

²³ Margaret SULLIVAN: Feds Should Stay out of Fight Against Fake News. *Washington Post*, 2016. december 16., C1.

²⁴ Abby OHLHEISER: How the War Against Fake News Backfired. *Washington Post*, 2016. december 7., <https://www.washingtonpost.com/news/the-intersect/wp/2016/12/07/how-the-war-against-fake-news-backfired>

²⁵ Neil IRWIN: Fake News? Welcome to „False Remembering”. *New York Times*, 2017. január 26., A3. Donald Trump elnök pl. egész médiaszervezeteket titulál átfogóan hamishír-szervezeteknek. 2017 februárjában pl. ezt tweetelte: „A hamishírmédia kezd megőrülni összeesküvés-elméleteivel és vak gyűlöletével. Az @MSNBC és az @CNN nézhetetlen. A @foxandfriends nagyszerű!” David JACKSON – Kevin JOHNSON: White House Faces an Onslaught. *USA Today*, 2017. február 16., 1A. L. Nicholas KRISTOF: What Did Trump Know? *New York Times*, 2017. február 16., A27. (megjegyezve, hogy „Trump vad kirohanásokat rendez a »hamishírmédiával« kapcsolatban a kérdések megválaszolása nélkül”).

²⁶ Sabrina TAVERNISE: As Fake News Spreads Lies, More Readers Shrug at Truth. *New York Times*, 2016. december 7, A1.

²⁷ Margaret SULLIVAN: It’s Time to Retire the Tainted Term „Fake News”. *Washington Post*, 2017. január 8., https://www.washingtonpost.com/lifestyle/style/its-time-to-retire-the-tainted-term-fake-news/2017/01/06/a5a7516c-d375-11e6-945a-76f69a399dd5_story.html?Utm_term=.146db39702b1

²⁸ A definíciónak ez a része, amely arról szól, hogy megjelenése és tartalma alapján mit sugall egy cikk, egy észszerű olvasói mércét alkalmaz, amely hasonló a becsületsértési törvényben lévőhöz. L. pl. *Masson v. New Yorker Magazine, Inc.* 501 US 496, 515 (1991) (arra a következtetésre jutva, hogy a becsületsértési törvényben szereplő állítás jelentését „az állítás átlagolvasónak közvetített jelentésére hivatkozással” kell értelmezni”); *Lynch v. New Jersey Education Association* 735 A.2d 1129 (NJ 1999) („Ha egy állításnak több szó szerinti jelentése van, akkor a fő szempont az, hogy egy átlagos olvasó hogyan értelmezné az állítást”).

²⁹ Természetesen a „hír” önálló koncepcióként való meghatározása önmagában is nehéz. L. pl. Robert M. ENTMAN: The Nature and Sources of News. In: Geneva OVERHOLSER – Kathleen HALL JAMIESON (szerk.): *The Press*. New York, Oxford University Press, 2005. 48., 51. („Az újságírók, a tudósok és a képzett emberek már régóta úgy gondolnak a hírekre, mint a médiatermék többé-kevésbé nyilvánvaló kategóriájára – az olyan újságokban, hírlapokban vagy televíziós műsorokban megjelenő dolgokra, amelyek címében szerepel a »hírek« szó”); Kathleen HALL JAMIESON – Karlyn KOHRS CAMPBELL: *The Interplay of Influence: News, Advertising, Politics and the Internet*. Belmont, Thomson Wadsworth, 2006. 40. („De mit nevezünk hírnek? Az eddigi jelentős erőfeszítések ellenére nem adható egyértelmű, kielégítő válasz erre a kérdésre.”). Annak teljes körű megvitatása, hogy mi minősül hírnek, e cikk hatályán kívül esik.

legalább egy olyan lényeges ténybeli állítást tartalmaznak,³⁰ amelyről empirikusan igazolható, hogy az hamis, és semmilyen más módon sem áll a tisztességes tájékoztatás követelményének védelme alatt.³¹ Kicsit másképp fogalmazva, ahhoz, hogy valami e definíció szerint hamis hírnek minősüljön, a kérdéses cikk kiadójának az USA Legfelső Bírósága által a *New York Times Co. v. Sullivan* ügyben a szándékos rosszhiszeműség vizsgálatára felállított teszt első felében ismertetett szubjektív megfontolással kell eljárnia.³² A szándékos rosszhiszeműség szempontja annak bizonyítását követeli meg, hogy a cikket „abban a tudatban publikálták, hogy az hamis”.³³ Az igazolhatóan hamis jelleg meghatározása – amely a becsületsértésre vonatkozó jogszabályokból is merítkezik³⁴ – azt az elképzelést tükrözi, hogy a hamis híreknek – az itt használt értelemben – nincs közük a véleménynyilvánításhoz.

Az a széles körben reklámozott történet például, hogy Ferenc pápa támogatta Trump elnököt, beleillik a hamis hírek e cikkben használt definíciójába.³⁵ Először is, ez egy tényállítás

³⁰ Az a gondolat, hogy e definíció értelmében a hamis híreknek ‘lényeges’, nem pedig jelentéktlenebb hamisságot kell tartalmazniuk, részben az amerikai Legfelső Bíróság egy közelmúltbeli, a becsületsértési törvényt érintő döntéséből származik. L. *Air Wisconsin Airlines Corporation v. Hooper* 134 S. Ct. 852, 861 (2014) („Valóban, a pusztán hamisságnál többre volt szükségünk a szándékos rosszhiszeműség megállapításához: a hamisságnak »lényegesnek« kell lennie”). Ezen túlmenően a Szövetségi Kereskedelmi Bizottság lényegességi mércét alkalmaz annak megfontolásakor, hogy egy tény téves közlése vagy elhallgatása miatt indítható-e per. L. *Fanning v. FTC* 821 F.3d 164, 172 (1st Cir. 2016), cert. denied, 2017 US LEXIS 648 (2017. január 9.) („Az FTC-törvény csak akkor ír elő felelősséget a téves kijelentésekért, ha azok lényegesek”); *Kraft, Inc. v. FTC* 970 F.2d 311, 322 (7th Cir. 1992) („Az állítás akkor tekinthető lényegesnek, ha az a fogyasztók számára fontos információkat tartalmaz, és ezáltal valószínűleg befolyásolja a termék megválasztását vagy az azzal kapcsolatos magatartást”) [idézve a *Cliffdale Associates, Inc.* 103 FTC 110, 107 (1984) ügyet].

³¹ Stratégiai és döntő fontosságú, hogy a tisztességes tájékoztatás követelményének védelme körébe tartozó tévedések mentesüljenek. Ez azért van, mert a tisztességes tájékoztatás követelményének védelme – a hamis hírekkel ellentétben – valójában „elősegíti az öngazgatási rendszerünket a közvélemény hivatalos eljáráshoz fűződő érdekének előmozdításával”. *Solaia Tech., LLC v. Specialty Publishing Co.* 852 NE2d 825, 842 (Ill. 2006). Ahogy Rodney Smolla dékán magyarázza, „[a] kiváltság indoka meglehetősen régi, de továbbra is releváns. A riporter a nyilvánosság helyettesítője, és lehetővé teszi annak számára, hogy a riporter szemüvegén keresztül kövesse figyelemmel a kormányzati tevékenység folytatását”. Rodney A. SMOLLA: *The Law of Defamation*. Deerfield, Clark, Boardman, Callahan, 2012. § 8:67. Másként fogalmazva, a tisztességes tájékoztatás követelményének védelme a szavazók felvilágosítása, nem pedig összezavarása céljából létezik. L. Restatement (Second) of Torts § 611 (1977) („Egy hivatalos intézkedésről vagy eljárásról, vagy nyilvános, közügyekkel foglalkozó találkozóról szóló beszámolóban akkor élvez védelmet egy más személyre vonatkozó becsületsértő ügy nyilvánosságra hozatala, ha a beszámoló pontos és teljes, vagy pedig tisztességes kivonata az eseménynek”).

³² *New York Times Co. v. Sullivan* 376 US 254 (1964).

³³ Uo., 280. A szándékos rosszhiszeműség tesztjének második fele azt a kérdést teszi fel, hogy a cikk kiadója „gondatlanul figyelmen kívül hagyta-e, hogy a cikk tartalma hamis, vagy sem”. Uo.

³⁴ L. *Kahn v. Bower* 284 Cal. Rptr. 244, 250 (Cal. Ct. App. 1991) [megjegyezve, hogy „a bíróságra tartozó jogkérdés az, hogy a vitatott állítás észszerűen úgy értelmezhető-e, mint amely bizonyíthatóan hamisan állít egy konkrét tényt” (kiemelés a szerzőktől)].

³⁵ L. Paul DAVIDSON – Kevin MCCOY: Top 10 Business Stories of 2016. *USA Today*, 2016. december 29., 1B. („A *buzzfeed* választás utáni elemzésében megállapította, hogy a kampányciklus utolsó három hónapjában több volt a Facebook-on megosztott hamis történet, mint a valódi hír. A legtöbbször megosztott történet egy hamis beszámoló volt, amely arról szólt, hogy Ferenc pápa támogatja a republikánus jelöltet, Trumpot”); David ZURAWIK: Fake News a Symptom of Sickness in Media Ecosystem. *Baltimore Sun*, 2016. november 20., E1. (a két legjelentősebb hamis választási történet egyikéként azonosítja azt a történetet, hogy Ferenc pápa támogatta Donald Trumpot).

volt, amelynek hamis mivoltát a pápa egy sajtótájékoztatón bizonyította a kijelentésével, hogy „nem támogatja egyik jelöltet sem”.³⁶ Másodszor, a hamisság lényeges elem volt, mert a pápa támogatása nagy valószínűséggel befolyásolhatta jó néhány szavazót. Harmadszor, a történetet kitalálói úgy tették közzé, hogy tudatában voltak annak: a történet hamis.³⁷

E definíciót és a hamis hírek e példáját szem előtt tartva, a jelen cikk egy olyan kitalált szövetségi törvény alkotmányosságát vizsgálja, amely: 1. kriminalizálja a közérdekű ügyekről szóló hamis hírek³⁸ szándékos létrehozását³⁹ és terjesztését az államközi kereskedelmi⁴⁰ célú kommunikációban;⁴¹ és 2. célja az, hogy egyrészt megakadályozza a döntéshozatal megzavarását a szavazási döntések során, másrészt a szavazási folyamat során biztosítsa a demokratikus öngazgatást.⁴² A cikk ezt a fiktív törvényt elemzi mind az Első Alkotmánykiegészítés doktrínája, mind a szabad véleménynyilvánítás elmélete szempontjából.

Egész pontosan, a jelen cikk azt állítja, hogy bár egy ilyen jogszabály a szigorú vizsgálat és a szelektív hatály doktrínája szerint szinte minden bizonnyal alkotmányellenes, ugyanakkor a gondolatok piacának és a szabad véleménynyilvánítás demokratikus öngazgatási elméleteinek hagyományos felfogása biztosan *nem* támogatja a hamis hírek kormányzati cenzúráról való vé-

³⁶ AGRAWAL i. m. (4. lj.) A2.

³⁷ A történetet egy WTOE 5 News nevű, hamishír-terjesztőként ismert honlapon tették közzé. Sydney SCHAEDEL: Did the Pope Endorse Trump? *Factcheck*, 2016. október 24., <http://www.factcheck.org/2016/10/did-the-pope-endorse-trump>.

³⁸ L. az előbbiekben a 28–31. sz. jegyzeteket és a hozzájuk tartozó főszöveget (a hamis hírek meghatározása e törvény céljaira). A törvény csak a történet eredeti kitalálójára és kiadójára vonatkozik, nem pedig azokra, akik később továbbítják azt másoknak. A törvény a satíra kiadóinak védelmét is előírja, ha e kiadók a saját honlapjukon vagy magazinban a cikkekben foglalt nyilatkozatokban világossá teszik, hogy cikkeik satirikusak és nem veendő komolyan. E rendelkezések teljes körű tárgyalása túlmutat e cikk keretein, mivel ez az Első Alkotmánykiegészítés elmélete és doktrínája közötti látszólagos szakadéka összpontosít a hamis hírek szabályozására irányuló erőfeszítések szempontjából.

³⁹ A „tudás” követelményét az itt tárgyalthoz hasonló, hipotetikus büntető törvénykönyv *mens rea* komponense írja elő. L. *Elonis v. the United States* 135 S. Ct. 2001, 2009 (2015) („A központi gondolat az, hogy a vádlott bűnösségének megállapításához a vádlottnak hibáztathatóknak kell lennie tudatállapota alapján – ezt a fogalmat a bíróságok az idők során számos különböző módon fejezték ki, mint pl. *mens rea*, tudatos, rosszszemű előzetes gondolat, a bűnösség tudata és hasonlók”) [idézve a *Morrisette v. the United States* 342 US 246, 252 (1952) ügyet (kiemelés az eredetiben)].

⁴⁰ Ezeknek az üzeneteknek az államközi kereskedelmi célú kommunikációban való mozgása biztosítja a szövetségi szabályozás joghatóságának rögzítését. L. *Torres v. Lynch* 136 S. Ct. 1619, 1624 (2016) [„Szövetségi rendszerünkben a Kongresszus nem büntethet bűncselekményeket általánosságban, csak azokat a büntetőjogi szabályokat fogadhatja el, amelyek valamely alkotmányosan megjelölt hatásköréhez kapcsolódnak, ilyen például az államközi kereskedelem szabályozására vonatkozó hatáskör” (idézet kihagyva)].

⁴¹ A közérdek fogalma esetleges homályosságának kiküszöbölése érdekében a törvény elfogadja és felveszi az Egyesült Államok Legfelső Bíróságának saját, a *Snyder v. Phelps* 562 US 443 (2011) ügyben megfogalmazott definícióját. A Bíróság a *Snyder*-ügyben kimondta, hogy „[a] véleménynyilvánítás akkor minősül közügyekkel kapcsolatosnak, ha az »észszerűen politikai, társadalmi vagy a közösség számára fontos más ügygel kapcsolatosnak tekinthető«,” vagy ha „a híradáshoz jogszerű érdekek fűződnek, azaz közérdekű és a nyilvánosság számára fontos és aggodalomra okot adó téma”. Uo., 453 [idézve a *Connick v. Myers* 461 US 138, 146 (1983) és a *San Diego v. Roe* 543 US 77, 83–84 (2004) ügyeket (idézetek kihagyva)].

⁴² Ezt a két célt azért említjük e helyütt, mert sok ember azon valódi aggodalmát tükrözik, hogy a hamis hírek érinthették a szavazókat, és befolyásolhatták a 2016-os elnökválasztás eredményét. L. az előbbiekben a 6–11. jegyzeteket és a hozzájuk tartozó főszöveget.

delmét. Ha például a filozófus-tanító Alexander Meiklejohn nézete szerint a politikai véleménynyilvánítás védelmének legfőbb célja „a közönség gondolkodásának”⁴³ és „a bölcs döntések megszavazásának” biztosítása, a hamis hírek nem részesülhetnek védelemben, mert potenciálisan megzavarják azok gondolatait, akik hallják azokat, ezzel pedig a bölcs döntéseket nélkülöző szavazáshoz vezethetnek. Továbbá, Meiklejohn szavaival: „nem az a lényeg, hogy mindenki beszéljen, hanem az, hogy minden elhangozzon, amit érdemes elmondani.”⁴⁴ Azok, akik az ebben a cikkben meghatározott értelemben vett hamis híreket fabrikálnak, Meiklejohn nézete szerint cenzúrázhatók, mert a hamis híreket egyszerűen *nem* érdemes elmondani.

Röviden, az Első Alkotmánykiegészítés doktrínája látszólag megvédi a hamis híreket, a szabad véleménynyilvánítás elmélete viszont, első ránézésre, nem. A jelen cikk azonban arra a következtetésre jut, hogy „az egyéni jogok felfogásának makacs alkalmazása helyett”⁴⁵ a néhai Steven Gey professor által „az Első Alkotmánykiegészítés strukturális jogi értelmezésének”⁴⁶ nevezett nézet elfogadásával össze lehet egyeztetni a doktrínát és az elméletet olyan módon, hogy *mindkettő* védje a hamis híreket a cenzúrától. Ahogy Gey később kijelentette: „a strukturális jogok perspektívája sokkal jobban magyarázza az Első Alkotmánykiegészítés modern bírói gyakorlatának széles alkalmazási területét és a véleménynyilvánítást védő jellegét, mint az egyéni jogokat alapul vevő indokolások, amelyekre a Bíróság véleményeiben továbbra is támaszkodik.”⁴⁷

A jelen cikk 2. része először áttekintést nyújt a szigorú vizsgálat és a szelektív hatály doktrínájáról.⁴⁸ Amellett is érvel, hogy e két mérce szerint a fentiekben ismertetett, a hamis híreket szabályozó hipotetikus törvény valószínűleg alkotmányellenes lenne. Ez különösen valószínű, figyelemmel a Legfelső Bíróság szigorú és újkeletű, a véleménynyilvánítás és a kár közötti „közvetlen okozati összefüggésre” vonatkozó követelményére,⁴⁹ valamint az *United States v. Alvarez* ügyben hozott ítéletére,⁵⁰ amelyben arra utal, hogy bizonyos szándékos hamis állítások korrekciója érdekében általában az ellenvélemény nyilvánítása a megfelelő jogorvoslat.⁵¹ Ezután a 3. rész röviden bemutatja a gondolatok piaca és a szabad véleménynyilvánítás demokratikus öngazgatási elméleteit, és azt bizonyítja, hogy egyik elmélet sem védi a hamis híreket a kormányzati szabályozás ellen.⁵²

A 4. rész ezt követően amellett érvel, hogy ezt a látszólagos különbséget – a hamis híreket a cenzúrától védő Első Alkotmánykiegészítés doktrínája és a védelemhez legfeljebb elhanyagol-

⁴³ Alexander MEIKLEJOHN: *Free Speech and its Relation to Self-Government*. New York, Harper Brothers, 1948. 25.

⁴⁴ Uo.

⁴⁵ Steven G. GEY: The First Amendment and the Dissemination of Socially Worthless Untruths. 36 *Florida State University Law Review* (2008) 1., 3.

⁴⁶ Uo., 17.

⁴⁷ Steven G. GEY: The Procedural Annihilation of Structural Rights. 61 *Hastings Law Journal* (2009) 1., 10.

⁴⁸ L. a későbbiekben a 56–167. jegyzeteket és a hozzájuk tartozó főszöveget.

⁴⁹ *Brown v. Entertainment Merchants Association* 564 US 786, 799 (2011); *United States v. Alvarez* 132 S. Ct. 2537, 2549 (2012).

⁵⁰ *Alvarez* (49. lj.).

⁵¹ Uo., 2549.

⁵² L. a későbbiekben a 168–238. jegyzeteket és a hozzájuk tartozó főszöveget.

ható támogatást nyújtó szabad véleménynyilvánítás elmélete között – az Első Alkotmánykiegészítés strukturális jogi értelmezésének segítségével át lehet hidalni.⁵³ Végül, az 5. rész azt a következtetést vonja le, hogy a hamis hírek elleni magán-erőfeszítések, köztük az ellenvélemény nyilvánítása, az önszabályozás és a médiaműveltségi oktatás messze hatékonyabbak, mint a valódi és a hamis hírek elkülönítése és az ez utóbbiak cenzúrázása céljából létrehozott,⁵⁴ orwelli jogkörökkel felruházott kormányzati szerv.⁵⁵

2. Az álhírek cenzúrázásának doktrinális elemzése: miért akad fenn a hipotetikus törvény a szigorú vizsgálat rostáján, és miért végletesen szelektív hatályú?

Ez a rész két szakaszból épül fel. Az 1. pont először a szigorú vizsgálat objektívjén keresztül vizsgálja a hamis hírekre vonatkozó hipotetikus törvényt, míg a 2. pont a szelektív hatály kérdéseivel foglalkozik.

2.1. Szigorú vizsgálat

A jól bevált tesztek triója – szigorú vizsgálat,⁵⁶ közbenső vizsgálat,⁵⁷ és a racionális alapú vizsgálat⁵⁸ – általánosságban uralja az alkalmazással kapcsolatos kihívásokat az Első Alkotmány-

⁵³ L. a későbbiekben a 239–267. jegyzeteket és a hozzájuk tartozó főszöveget.

⁵⁴ L. a későbbiekben a 268–288. jegyzeteket és a hozzájuk tartozó főszöveget.

⁵⁵ George ORWELL: 1984. A könyv főhőse, Winston Smith, Óceánia kitalált és totalitárius kormánya igazság-minisztériumának dolgozik, amely, mint azt az Egyesült Államok néhai főbírája, William Rehnquist egyszer írta: „hazugságokkal kereskedik”. William H. REHNQUIST: Survey of Book. 102 *Michigan Law Review* (2004) 981., 981.

⁵⁶ L. a későbbiekben a 69–76. jegyzeteket (a szigorú vizsgálat részletesebb leírása).

⁵⁷ L. Leslie KENDRICK: Nonsense on Sidewalks: Content Discrimination in *McCullen v. Coakley*. *Supreme Court Review* (2014) 215., 238. (megjegyezve, hogy a közbenső vizsgálat „történetileg megkövetelte, hogy a törvényt »szűkre szabják a jelentős kormányzati érdekek szolgálatában«, és hogy az »számos alternatív kommunikációs csatornát hagyjon nyitva«) [idézve a *Ward v. Rock Against Racism* 491 US 781, 791 (1989) ügyet]; R. George WRIGHT: Content-Neutral and Content-Based Regulations of Speech: A Distinction That is No Longer Worth the Fuss. 67 *Florida Law Review* (2015) 2081., 2084. (megjegyezve, hogy a „tartalomsemleges szabályozásra általában kevésbé szigorú, kevésbé igényes, közepes szintű bírói vizsgálat vonatkozik”, amely jellemzően megköveteli a kormánytól, hogy olyan „jelentős vagy alapvető kormányzati érdeket” igazoljon, amelyet egy „ésszerű vagy arányos” törvény szolgált, számos alternatív kommunikációs módot nyitva hagyva).

⁵⁸ Az Első Alkotmánykiegészítés bírói gyakorlatában a racionális alap felülvizsgálatának változatai a különleges helyzetekre és egyének különleges csoportjaira korlátozódnak, mint pl. a fogva tartottak és az állami iskolai tanulók véleménynyilvánításhoz fűződő jogai. L. *Turner v. Safely* 482 US 78, 89 (1987) (kimondja, hogy „amennyiben a börtönszabályozás sérti a fogva tartottak alkotmányos jogait, a szabályozás akkor érvényes, ha az ésszerűen kapcsolódik a törvényes kriminológiai érdekekhez”); *Hazelwood School District v. Kuhlmeier* 484 US 260, 273 (1988) (arra a következtetésre jutva, hogy „a pedagógusok nem sértik meg az Első Alkotmánykiegészítést azzal, hogy szerkesztői ellenőrzést gyakorolnak a tanulói véleménynyilvánítás stílusa és tartalma felett az iskola által támogatott kifejező tevékenységben, amíg cselekedeteik ésszerűen kapcsolódnak jogszerű pedagógiai aggályokhoz”); l. még David M. SHAPIRO:

kiegészítést érintő bírói gyakorlatban.⁵⁹ A szigorú vizsgálat – látszólag a legszigorúbb teszt⁶⁰ – a véleménynyilvánítás tartalomalapú korlátozásaira vonatkozik.⁶¹ Az Egyesült Államok Legfelső Bírósága a közelmúltban kifejtette a *Reed v. Town of Gilbert* ügyben,⁶² hogy egy törvény akkor tekinthető tartalomalapúnak, ha „a megvitatott téma vagy a kifejezett eszme vagy üzenet miatt kell alkalmazni egy konkrét véleménynyilvánításra”,⁶³ illetve ha „a véleménynyilvánítás a kommunikációs tartalom alapján veszi célba”.⁶⁴ A *Reed*-ítéletben a többségi vélemény mellett Clarence Thomas bíró hozzátette, hogy „a »tartalomalapúság« megítéléséhez a bíróságnak el kell döntenie, hogy a véleménynyilvánítás szabályozása első ránézésre a beszélő által közvetített üzenet alapján tesz-e megkülönböztetést”.⁶⁵

A jelen cikkben tárgyalt, a hamis híreket szabályozó hipotetikus törvény⁶⁶ könnyedén beilleszthető e meghatározásba. A hipotetikus törvény nemcsak egy bizonyos típusú üzenetet és témát vesz célba – a hamis híreket⁶⁷ –, de egyben korlátozza azokat a hamis híreket is, amelyek csak bizonyos tárgykörre, nevezetesen a közérdekű kérdésekre vonatkoznak.⁶⁸ Így a törvény tartalomalapú és szigorú vizsgálat alá esik.

Lenient in Theory, Dumb in Fact: Prison, Speech, and Scrutiny. 84 *George Washington Law Review* (2016) 972., 982. (a *Turner*-tesztet veszi igénybe a fogva tartottak véleménynyilvánítási joga esetében, amely „sokkal alacsonyabb mércé, mint a szigorú vizsgálat vagy akár a közbenső vizsgálat, amelyet általában az Első Alkotmánykiegészítéssel kapcsolatos más esetekben alkalmaznak”); S. Elizabeth WILBORN: Teaching the New Three Rs: Repression, Rights, and Respect. A Primer of Student Speech Activities. 37 *Boston College Law Review* (1995) 119., 122. (a Bíróság *Hazelwood*-ügyben felállított mércéjét „lényegében a racionális alapon történő vizsgálatként” értelmezi, hozzátéve, hogy „az iskola által támogatott véleménynyilvánítással kapcsolatban a kormánynak csak minimális racionalitással kell eljárnia”).

⁵⁹ L. R. Randall KELSO: The Structure of Modern Free Speech Doctrine: Strict Scrutiny, Intermediate Review, and „Reasonableness” Balancing. 8 *Elon Law Review* (2016) 291., 291. (megjegyzi, hogy a modern doktrína „a szigorú vizsgálat, a közbenső felülvizsgálat, [és] az »észszerűség« egyensúlyát alkalmazza”); Christina E. WELLS: Trends in First Amendment Jurisprudence: Beyond Campaign Finance. The First Amendment Implications of *Nixon v. Shrink Missouri Government PAC*. 66 *Missouri Law Review* (2001) 141., 158. (ismerteti az alkotmányjog „többszintű bírósági felülvizsgálati rendszerét”, amely „háromszintű vizsgálat – szigorú, közbenső és racionális alapot tartalmaz –, és az általános szerkezete mindegyiknek azonos”).

⁶⁰ *L. Williams-Yulee v. Florida Bar* 135 S. Ct. 1656, 1666 (2015) [az állami bírósági kánon megtartása a szigorú vizsgálat ellenére, de az eredményt „az egyik azon ritka esetnek nevezi, amikor a véleménynyilvánítás korlátozása kiállja a szigorú vizsgálat próbáját” (kiemelés a szerzőktől)]; de I. Matthew D. BUNKER et alii: Strict in Theory, But Feeble in Fact? First Amendment Strict Scrutiny and the Protection of Speech. 16 *Communication Law and Policy* (2011) 349., 377. (az szigorú vizsgálatról állítja, hogy „ma gyengébb bírósági eszköz a véleménynyilvánításra vonatkozó törvények alkotmányosságának mérésére, mint régen volt. Bár még mindig erős védelmet biztosít a kifejezés számára, van néhány bizonyíték arra, hogy a teszt nem olyan szigorú, mint egykor volt”).

⁶¹ L. David S. HAN: Transparency in First Amendment Doctrine. 65 *Emory Law Journal* (2015) 359., 363. (rámutat a „régóta alapértelmezett szabályra, hogy a szigorú vizsgálat a szólásszabadság tartalomalapú korlátozásaira vonatkozik”).

⁶² *Reed v. Town of Gilbert* 135 S. Ct. 2218 (2015).

⁶³ Uo., 2227.

⁶⁴ Uo., 2226.

⁶⁵ Uo., 2227.

⁶⁶ L. az előbbiekben a 39–42. jegyzeteket és a hozzájuk tartozó főszöveget (a hipotetikus törvény ismertetése).

⁶⁷ L. az előbbiekben a 29–31. jegyzeteket (megadja a hamis hírek hipotetikus törvény szerinti meghatározását).

⁶⁸ L. az előbbiekben a 42. jegyzetet és a hozzá tartozó főszöveget [a hipotetikus törvénynek a „közérdekű kérdésekre” vonatkozó véleménynyilvánításra történő korlátozása, és hivatkozva az Egyesült Államok Legfelső Bíróságának az említett kifejezés *Snyder v. Phelps* 562 US 443 (2011) ügyben adott fogalomhatározására].

A *Brown v. Entertainment Merchants Association* ügyben⁶⁹ a Bíróság megállapította, hogy egy törvény csak akkor megy át a szigorú vizsgálat tesztjén, ha a törvényt „nyomós kormányzati érdek” indokolja, és az érdek szolgálatában alkalmazott eszközöket „szűkre szabták”.⁷⁰ Ez a vizsgálat két ágon folyik: 1. a nyomós érdek bizonyítása, és 2. annak bizonyítása, hogy az azt szolgáló eszközök kellően szűkre szabottak.⁷¹

Az első feltételnek való megfelelés érdekében a kormánynak „konkrétan meg kell határozni egy »tényleges problémát«, amely megoldást igényel,⁷² és bizonyítania kell, hogy valóban „közvetlen okozati összefüggés áll fenn”⁷³ a szabályozott véleménynyilvánítás és a véleménynyilvánítás által állítólagosan okozott kár között. Ahogy a Bíróság írta a *United States v. Playboy Entertainment Group* ügyben,⁷⁴ „a kormánynak anekdotáknál és feltételezéseknél többet kell felmutatnia”.⁷⁵ Továbbá a néhai Antonin Scalia bíró a *Brown*-ügyben rámutatott, hogy még ha az oksági hatás bizonyított is, az önmagában nem indokolja a szabályozást, amennyiben a hatás „csekély és a más média által kiváltott hatásoktól megkülönböztethetetlen”.⁷⁶

A hamis hírekre vonatkozó hipotetikus törvény két nyomós érdeket hoz fel: „a szavazási döntésekben a döntéshozatal megzavarásának megelőzését és a demokratikus önigazgatás megőrzését a szavazási folyamat során”.⁷⁷ Az előbbi indok mikroszintű: az emberek megóvása az olyan hamis hírektől, amelyek miatt másként szavaznak, mint ahogy azok *hiányában* szavaztak volna. Az utóbbi indok ezzel szemben makroszinten is fennáll: egy demokratikus társadalomban az általános választási eredmények hamis hírek miatti megváltozásának megakadályozása.

Aligha kétséges, legalábbis első ránézésre, hogy ezek nyomós érdekek tűnnek. Végül is egy méltányos demokratikus társadalom megköveteli, hogy a szavazók értsék a politikát, és tájékozott döntéseket hozzanak.⁷⁸ Ahogy Meiklejohn állította, egy demokratikus társadalomban a szabad véleménynyilvánítás célja a „bölcsek döntések megszavazása”.⁷⁹ Meiklejohn szavait átvéve, a hamis hírek minden jel szerint hozzájárulnak „a szavazóközösség gondolkodási folyamatának megcsönkítéséhez”.⁸⁰ Reményeink szerint a választások végeredményét nem a hamis hírek fogják meghatározni, illetve elferdíteni.

⁶⁹ *Brown* (49. lj.).

⁷⁰ Uo., 799. (kiemelés a szerzőktől).

⁷¹ L. általánosságban R. George WRIGHT: Electoral Lies and the Broader Problems of Strict Scrutiny. 64 *Florida Law Review* (2012) 759., 777. (a szigorú vizsgálat két ágát határozza meg: az első ág „nyomós kormányzati érdeket” igényel, a második pedig „kellően szűkre szabást”).

⁷² *Brown* (49. lj.) 799. [idézve a *United States v. Playboy Entertainment Group, Inc.* 529 US 803, 822 (2000) ügyet].

⁷³ Uo. L. még *Alvarez* (49. lj.) 2549. („A közvetlen korlátozás és a megelőzendő sérelem között közvetlen okozati összefüggésnek kell fennállnia.”)

⁷⁴ *Playboy* (72. lj.).

⁷⁵ Uo., 822.

⁷⁶ *Brown* (49. lj.) 800–801.

⁷⁷ L. az előbbiekből a 42. jegyzetet.

⁷⁸ Jennifer L. HOCHSCHILD: If Democracies Need Informed Voters, How Can They Thrive While Expanding Enfranchisement? 9 *Election Law Journal* (2010) 111., 111.

⁷⁹ MEIKLEJOHN i. m. (43. lj.) 25.

⁸⁰ Uo., 26.

A szigorú vizsgálat azonban mégis a „közvetlen okozati összefüggés” bizonyítását kívánja meg annak igazolására,⁸¹ hogy a hamis hírek valójában „megoldást igénylő, »tényleges problémát« jelentenek”.⁸² Más szóval, a kormánynak bizonyítania kell, hogy a hamis hírek valóban a szavazást eltérítő zavart okoznak (a mikroszintű kár), és közvetlenül változtatják meg a választások kimenetelét (a makroszintű kár). Az anekdotikus bizonyítékok nem ütnek meg az alkotmányos mércét.⁸³ Ahogy Scalia bíró írta a *Brown*-ügyben: „a kétes bizonyíték nem lesz elegendő.”⁸⁴

Az utóbbi időben történt néhány olyan nagy horderejű incidens, amelyeket minden bizonnyal hamis hírek idéztek elő. A legfigyelemreméltóbb ezek közül egy pizzériában elkövetett lövöldözés volt, amelynek oka, hogy a hamis hírek nem egyszerűen megzavartak egy férfit, hanem teljességgel megtévesztettek.⁸⁵ Nyilvánvaló tehát, hogy egyesek elhiszik a hamis híreket. Nincs azonban empirikus bizonyíték arra vonatkozóan, hogy közvetlen ok-okozati összefüggés állna fenn a hamis hírek és a szavazási folyamatban a megzavart döntéshozatal között, vagy hogy a választások kimenetelének megváltozását tekintve sérülne a demokratikus öngazgatás.

A közvetlen okozati összefüggés bizonyítása rendkívül nehéz, különösen a döntéshozatal megfoghatatlan területén. Számos tényező befolyásolhatja a választó lelkiállapotát, így végső soron a szavazási döntését. Röviden, a szavazási döntéshez vezető változók elkülönítése és szétválasztása rendkívül összetett folyamat.⁸⁶

Aki például Trumpra szavazott, talán olvasott és ténylegesen el is hitt egy órá vagy Clintonra vonatkozó hamis hírt, de a Trumpra leadott szavazat számtalan egyéb változón is alapulhatott. E változók körébe tartozhat a Clintonnal szembeni személyes ellenérzés, a lényeges kérdésekkel kapcsolatos álláspontjával való egyet nem értés, vagy az összes demokrata párti politikus iránt érzett ellenszenv. De a döntés során más változók is szerepet játszhattak, mint például Trump kedvelése, a lényeges kérdésekkel kapcsolatos álláspontjával való egyetértés, a Republikánus Párt iránti hűség⁸⁷ és így tovább.

⁸¹ *Brown* (49. lj.) 799.

⁸² Uo. [idézve a *Playboy*-ügyet (72. lj.) 822].

⁸³ *Playboy* (72. lj.) 822 (véleménye, hogy „a kormánynak anekdotáknál és feltételezéseknél többet kell felmutatnia”).

⁸⁴ *Brown* (49. lj.) 799–800.

⁸⁵ L. Cecilia KANG – Adam GOLDMAN: Fake News Brought Real Guns in Washington Pizzeria Attack. *New York Times*, 2016. december 6., A1. (leírja azt az esetet, hogy egy férfi, miután hamis híreket olvasott a „Comet Ping Pongról”, amely a „Hillary Clinton vezette, gyermekeket szexuálisan bántalmazó kör részeként feltehetően szexrabszolgaként tartott forgva kisgyermeket”, elment az étteremhez, hogy „saját szemével győződjön meg a helyzetről”, és „lövöldözni kezdett egy gyilkos AR-15-ös gépfegyverrel”).

⁸⁶ L. Blair LEHMAN et alii: Confusion and Complex Learning During Interactions With Computer Learning Environments. 15 *Internet & Higher Education* (2012) 184., 184. (arra a következtetésre jutva, hogy „az összetett tanulás akkor következik be, amikor a tanulók a nehéz anyagok megértésére törekszenek, nehéz problémát oldanak meg vagy nehéz döntést hoznak”, mint pl. a szavazási döntések esetében; emellett azt állítja, hogy az összetett tanulás során „van egy természetes áramlás a pozitív és a negatív érzelmek között, amely egyesíti a tanulók által a nehéz problémák megoldása, az érvelés és a megértés során tapasztalt küzdelmekkel és sikerekkel”).

⁸⁷ L. általánosságban Gregory L. HAGER – Jeffery C. TALBERT: Look for the Party Label: Party Influences on Voting in the US House. 25 *Legislative Studies Quarterly* (2000) 75., 94. („Eredményeink arra engednek következtetni, hogy a pártok az egyéni preferencia-struktúrák alapján előre jelzettnél nagyobb mértékben befolyásolják tagjaik viselkedését”).

Most vizsgáljuk meg a 2016-os elnökválasztáshoz kapcsolódó *valódi* hírek hatását. Például az, hogy James Comey, a Szövetségi Nyomozó Iroda (FBI) igazgatója úgy döntött – mindössze 11 nappal a választás előtt –, hogy újra megvizsgálja Clinton privát e-mail-szerverét, okozhatta, hogy az emberek Trumpra szavaztak.⁸⁸ A *New York Times* valóban arról számolt be, hogy Clinton közvetlenül Comey bejelentését „okolja meglepetésszerű választási vereségéért”.⁸⁹ Ezzel párhuzamosan néhány demokrata párti politikus a választás eredményét Oroszország számítógépes hekkertámadásának és az azt követően a Demokrata Nemzeti Bizottságtól (Democratic National Committee) és Clinton kampányfőnökétől származó e-mailek nyilvánosságra kerülésének tulajdonítja.⁹⁰

Képzelnék el, hogy ki kell választanunk egy változót – a hamis híreket, Comey-t vagy Oroszországot –, majd a másik két változó és olyan tipikus befolyásoló tényezők, mint a párttal való azonosulás, a nem, a lényeges kérdések és az interperszonális hálózatok kontrollálása mellett meg kell próbálnunk meghatározni, hogy az emberek miért úgy szavaztak, ahogy. Ez elképzelhetetlenül nehéz feladat lenne. Dióhéjban: sokkal egyszerűbb szóban okoskodni azzal kapcsolatban, hogy miért szavaznak az emberek úgy, ahogyan, mint empirikusan bizonyítani, hogy valójában mi vezette őket az adott döntés során. A *Brown-* és az *Alvarez-ügy* szerint a szigorú vizsgálat megköveteli a közvetlen okozati összefüggés meglétét. A hamis hírek nem feltétlenül vezetnek megváltozott vagy megzavart szavazási döntéshez – bár valószínűleg sokan így vélik. Minden választási időszakban információdarabkák és tényezők tucatjai örvénylenek, amelyek befolyásolják, hogy a szavazópolgár hogyan dönt, melyik jelöltre szavaz.⁹¹

Hasonlóképpen, a hamis híreken *kívül és azok mellett* sok más dolog is megzavarhatja a szavazókat annak eldöntésében, hogy kire szavazzanak. Számos külső tényező befolyásolhatja és zavarhatja meg őket, köztük a szomszédok, a barátok és a rokonok személyes beszélgetések során kifejtett nézetei, a rádióban elhangzó beszélgetős műsorok házigazdái és a televíziós személyiségek nézetei, a jelöltek tévés hirdetései, az elfogult tudósítások (ami nem azonos a jelen cikkben meghatározott hamis hírekkel) és az összeesküvés-elméletek.

Amellett, hogy kevés olyan empirikus kutatás létezik, amely bizonyítja, hogy a hamis hírek bitiltása a kormány kettős érdekét szolgálja, egy közelmúltbeli tanulmány azt jelzi, hogy a hamis híreknek *csékély* hatása lehetett a 2016-os elnökválasztásra, ha volt egyáltalán.⁹² A New York-i Egyetem és a Stanford közgazdászai azt találták, hogy a hamis hírek valószínűleg nem

⁸⁸ L. Michael S. SCHMIDT – Adam GOLDMAN: President is Said to Ask Comey to Keep FBI Post. *New York Times*, 2017. január 25., A15. („Clinton asszony és sok demokrata Comey-t hibáztatja Clinton vereségéért, és nem világos, hogy Clinton megtartotta volna-e őt, ha nyer”).

⁸⁹ Amy CHOZICK: Clinton Blames FBI Director for Her Defeat. *New York Times*, 2016. november 13. A1.

⁹⁰ L. Michael D. SHEAR – David E. SANGER: Putin Led Scheme to Aid Trump. *New York Times*, 2017. január 7., A1. (áttekintést nyújt a több amerikai hírszerző ügynökség által arról az orosz hekkertámadásról készített jelentésről, amelynek célja az elnökválasztás Trump javára történő befolyásolása volt).

⁹¹ L. Benjamin I. PAGE – Calvin C. JONES: Reciprocal Effects of Policy Preferences, Party Loyalties and the Vote. *73 American Political Science Review* (1973) 1071., 1087. [azt állítva, hogy „az egy egyenletes technikákra támaszkodó kutatók egyszerűen nem reprodukálják hűen a választási döntési folyamat komplexitását” (kiemelés a szerzőktől)].

⁹² Hunt ALLCOTT – Matthew GENTZKOW: *Social Media and Fake News in the 2016 Election*. National Bureau of Economic Research, Working Paper No. 23089 (2017).

befolyásolták az amerikai elnökválasztást, annak ellenére, hogy a szavazókorú népesség mindössze 0,73% -ának szavazatát kellett volna ehhez megváltoztatni.⁹³ A kutatók szerint

„az adatok arra utalnak, hogy nem a közösségi média volt a választási hírek legfőbb forrása, és még a legszélesebb körben elterjedt hamis híreket is csak az amerikaiak kis része látta. Ahhoz, hogy a hamis hírek megváltoztassák a választás eredményét, egyetlen hamis hírnek a Clinton-szavazók és a nem szavazók mintegy 0,7 százalékát kellett volna meggyőznie arról, hogy Trumpra szavazzon, ami megegyezik 36 televíziós kampányhirdetés megtekintésének meggyőzőési rátájával.”⁹⁴

Emellett a Pew Research Center egy 2016. decemberi felmérése szerint az amerikaiak túlnyomó többsége azt nyilatkozta, hogy bízik hamishír-észlelési képességében, tízből körülbelül négy válaszadó (39%) érezte magát nagyon biztosnak abban, hogy felismeri a koholt híreket, és további 45% valamennyire biztosnak.⁹⁵ Más szóval, a megkérdezettek 84%-a valamennyire vagy nagyon biztos volt abban, hogy a hamis hírek *nem* fogják félrevezetni. Ez is azt sugallja, hogy a hamis hírek nem jelentenek „tényleges problémát”.⁹⁶

Ráadásul kevés adat áll rendelkezésre a hamis hírek bármely aspektusáról, és sokkal kevesebb arról, hogy ez a szavazókat választásuk megváltoztatására készíteti-e. A 2017 januárjában a *Columbia Journalism Review*-ban megjelent elemzés szerint „keveset tudunk az átlagos polgár által fogyasztott hamis hírek mennyiségéről, vagy arról, hogy ez miként illeszkedik az általános hírolvasási szokásaihoz. Valójában nem sokat tudunk a hamis hírek közönségéről.”⁹⁷ Ugyanez az elemzés azt a következtetést is levonja, hogy a hamis hírek nem feltétlenül jelentenek igazi problémát. Miért? Először is azt állapították meg, hogy „a hamis hírek közönsége elenyésző az igazi hírek közönségéhez képest – átlagosan annak tizede”. Másodsor, a tanulmány hangsúlyozza, hogy „az a tény, hogy a hamis hírek közönsége kicsi, és nagy valószínűséggel ellátogat a valós híroldalakra is, megkönnyebbülést jelenthet azok számára, akik attól tartanak, hogy ez a közönség egy párhuzamos, eltorzított világban él.”

Végző soron sokkal könnyebb azt állítani, hogy a hamis hírek befolyásolják a szavazókat, mint szigorú vizsgálat mellett *bizonyítani*, hogy a hamis hírek és az egyéni szavazási döntések vagy az általános választási eredmények között közvetlen okozati összefüggés áll fenn. Így a kormány rendkívül nagy kihívásnak találná annak bizonyítását, hogy a két érdek kellően nyomós ahhoz, hogy indokolja a közérdekű ügyekkel kapcsolatos hamis hírek tudatos gyártását és terjesztését kriminalizáló hipotetikus törvényt.

Ahogy Anthony Kennedy bíró kifejtette a Bíróság *Alvarez*-ügyben hozott ítéletének kihirdetésekor, „[k]özvetlen okozati összefüggésnek kell fennállnia a kirótt korlátozás és a megelőzendő kár között”.⁹⁸ Azonban *nincs* azt igazoló közvetlen ok-okozati bizonyíték, hogy a hamis

⁹³ Uo., 20.

⁹⁴ Uo., 22.

⁹⁵ Michael BARTHEL et alii: Many Americans Believe Fake News is Sowing Confusion. *PEW Research Center*, 2016. december 15., <http://www.journalism.org/2016/12/15/many-americans-believe-fake-news-is-sowing-confusion>

⁹⁶ *Playboy* (72. lj.) 822.

⁹⁷ Jacob L. NELSON: Is „Fake News” a Fake Problem? *Columbia Journalism Review*, 2017. január 31., <https://www.cjr.org/analysis/fakenews-facebook-audience-drudge-breitbart-study.php>.

⁹⁸ *Alvarez* (49. lj.) 2549.

hírek az egyéneket eltérő szavazásra sarkallják ahhoz képest, mint ahogy hamis hírek nélkül szavaznának, vagy hogy a hamis hírek nyomán a választás végső kimenetele megváltozna. Magyarán egyetlen bizonyíték sincs arra, hogy a hamis hírek „tényleges problémát” jelentenek,⁹⁹ amikor a szavazók döntéseiről van szó.

Továbbá még ha bizonyítanánk is, hogy egyes választók bizonyos hamis hírek miatt ténylegesen megváltoztatták döntéseiket, az sem igazolná a kormányzati szabályozást, feltéve, hogy a valós hatás „kicsi és megkülönböztethetetlen a más médiumok által kifejtett hatásoktól”.¹⁰⁰ Más szóval, a kormánynak valamilyen módon be kellene bizonyítania, hogy a hamis hírek hatása a választói döntésekre nagyobb, mint a szavazók döntéseit befolyásoló számtalan egyéb üzenet hatása, és meg is különböztethető azoktól.

Tegyük fel, hogy a hamis hírek és a szavazási döntések közötti közvetlen ok-okozati összefüggés igazolást nyer, és a hatás gyakorlati jelentőséggel bír; ez azonban még mindig nem jelentené a szigorú vizsgálattal kapcsolatos vizsgálódás végét. Konkrétan a teszt második része azt követeli meg, hogy a törvény hatálya szűkre szabott legyen.

Ahogy azt 2014-ben a *McCullen v. Coakley* ügyben a többségi döntés kimondta,¹⁰¹ a szigorú vizsgálat szűkre szabást előíró része a törvényhozóktól „a nyomós államérdek elérésére a legkevésbé korlátozó eszköz” használatát követeli meg.¹⁰² Másként fogalmazva, a tartalomalapú törvény nem megy át az alkotmányosság rostáján, ha a nyomós érdek „kevésbé korlátozó alternatívával is megvalósítható”.¹⁰³ Valójában, amint azt a Bíróság megjegyezte, „ha a véleménynyilvánítás tartalomalapú korlátozására kézenfekvő, kevésbé korlátozó alternatíva kínálkozik, a kormány köteles bizonyítani, hogy az alternatíva a céljainak elérése szempontjából hatástalan lesz.”¹⁰⁴ Tehát a bizonyítási teher a kormányra száll, a kormánynak kell megcáfolnia a nyomós érdeket szolgáló kézenfekvő, kevésbé korlátozó módszer hatékonyságát.

A jelen cikkben tárgyalt hipotetikus törvény tekintetében ez azt jelenti, hogy a kormánynak bizonyítania kellene legalább három, a véleménynyilvánítást kevésbé korlátozó módszerről, hogy azok nem hatékonyak annak megakadályozására, hogy a hamis hírek olyan mértékig megzavarják az embereket, hogy azok másként szavazzanak. Ez a három alternatíva a következő: 1. az *ellenvélemény kinyilvánítása*; 2. az *oktatás* és 3. az *önszabályozás*.

Az ellenvélemény (*counterspeech*) kinyilvánításának doktrínája Louis Brandeis bíró 90 évvel ezelőtti azon megfigyeléséből eredeztethető, hogy „ha van idő arra, hogy vitán vagy eszmecserén keresztül kiderüljön a hamisság és a tévedés, a bajt oktatással elkerüljük, akkor az alkalmazandó jogorvoslat a *több véleménynyilvánítás, nem pedig a kényszerű csend*.”¹⁰⁵ A doktrína premisszája, hogy „a »rossz véleménynyilvánítás« hatékonyabban ellensúlyozható vagy kúrálható több véleménynyilvánítással”.¹⁰⁶

⁹⁹ *Playboy* (72. lj.) 822.

¹⁰⁰ *Brown* (49. lj.) 800–801.

¹⁰¹ *McCullen v. Coakley* 134 S. Ct. 2518 (2014).

¹⁰² Uo., 2530 (kiemelés a szerzőktől).

¹⁰³ *Playboy* (72. lj.) 814.

¹⁰⁴ Uo., 816.

¹⁰⁵ *Whitney v. California* 274 US 357, 377 (1927) [Brandeis bíró párhuzamos indoklása (kiemelés a szerzőktől)].

¹⁰⁶ Robert D. RICHARDS – Clay CALVERT: *Counterspeech 2000: A New Look at the Old Remedy for „Bad” Speech*. *BYU Law Review* (2000) 553., 554.

Rodney Smolla mutat rá arra, hogy Kennedy bírónak az *Alvarez*-ügyben kifejtett többségi véleménye „hangsúlyozta az egyensúlyon belül az ellenvélemény kinyilvánításának fontosságát, és azt a követelményt, hogy a kormánynak kell igazolnia, hogy az ellenvélemény kinyilvánítása nem fog működni az érdekei érvényesítésére”.¹⁰⁷ Howard Wasserman egyetért ezzel, megjegyezve, hogy Kennedy bíró szigorú vizsgálattal kapcsolatos elemzése azt hangsúlyozta, hogy „a hamis állítások okozta minden zavart az igaz ellenvéleménnyel mint a hamis véleménynyilvánítás orvosságával lehet leküzdeni”.¹⁰⁸

Ez különösen azért fontos, mert az *Alvarez*-ügy – a hamis hírek hipotetikus törvényben foglalt definíciójának megfelelően¹⁰⁹ – egy olyan lényeges, ténybeli állítást tartalmazott, amely empirikusan hamisnak bizonyult. Egész pontosan Xavier Alvarez hamisan azt állította, hogy megkapta a Kongresszusi Becsületérmet, ezért „a cím jogtalan használatát szabályozó törvény alapján vádat emeltek ellene a Kongresszusi Becsületéremmel kapcsolatos hazugság miatt”.¹¹⁰

Kennedy bíró „szigorú, az Első Alkotmánykiegészítés szerinti vizsgálat” alapján¹¹¹ a cím jogtalan használatát szabályozó törvény alkotmányellenesnek nyilvánításával arra a következtetésre jutott, hogy „a kormány nem igazolta, és nem is tudja igazolni, hogy miért nem elegendő az ellenvélemény kinyilvánítása ahhoz, hogy megvalósítsa a kormányzat érdekét. Ennek az esetnek a tényállása azt jelzi, hogy a szabad véleménynyilvánítás, az ellenvélemény kinyilvánítása, a cáfolat dinamikája leküzdheti a hazugságot”.¹¹² Kennedy bíró tömören és ékesszólóan kifejtette, hogy „a hamis véleménynyilvánítás orvossága az igaz vélemény kinyilvánítása. Ez a bevett út egy szabad társadalomban. Az indokolás nélküli állításra a helyes válasz az észszerű állítás, a tájékoztatlanra a felvilágosodott, a nyilvánvaló hazugságra pedig az egyszerű igazság”.¹¹³ Arra célozva, hogy a kormánynak egyszerűen nincs joga az igazság védnökeként fellépni, Kennedy bíró hozzátette, hogy „csak egy gyenge társadalomnak van szüksége kormányzati védelemre vagy beavatkozásra ahhoz, hogy az igazság megőrzése érdekében tett elhatározását érvényre juttassa. A győzelemhez az igazságnak sem bilincse, sem jelvényre nincs szüksége”.¹¹⁴

A hamis hírek esetében az ellenvélemény gyakran tényellenőrző civil szervezetek és mainstream hírközlési médiumok formájában jelenik meg, amelyek vizsgálják és cáfolják is a mások által terjesztett hamis híreket.¹¹⁵ A nemzetközi tényellenőrző hálózatot (International Fact-

¹⁰⁷ Rodney A. SMOLLA: Categories, Tiers of Review and the Roiling Sea of Free Speech Doctrine and Principle: A Methodological Critique of United States v. Alvarez. 76 *Albany Law Review* (2012) 499., 515.

¹⁰⁸ Howard M. WASSERMAN: Holmes and Brennan. 67 *Alabama Law Review* (2016) 797., 824.

¹⁰⁹ L. az előbbieken a 29–31. jegyzeteket és a hozzájuk tartozó főszöveget (megadja az álhírek hipotetikus törvény szerinti meghatározását).

¹¹⁰ *Alvarez* (49. lj.) 2542.

¹¹¹ Uo., 2546.

¹¹² Uo., 2549.

¹¹³ Uo., 2550.

¹¹⁴ Uo., 2550–2551.

¹¹⁵ L. Lucas GRAVES: *Deciding What's True: The Rise of Political Fact-Checking in American Journalism*. New York, Columbia University Press, 2016 (naprakész értékelés a tényellenőrző újságírásról); Brendan NYHAN – Jason REIFLER: The Effect of Fact-Checking on Elites: A Field Experiment on US State Legislators. 59 *American Journal of Political Science* (2015) 628. (a tények ellenőrzésének hatása a politikusok megkérdőjelezhető kijelentéseinek és állításainak megelőzésére).

Checking Network) például a Poynter Institute for Media Studies koordinálja.¹¹⁶ Az olyan webhelyeket, mint a Snopes¹¹⁷ és PolitiFact¹¹⁸ a tények szigorú ellenőrzésére hozták létre. Más szavakkal, ezek a webhelyek önmagukban is az ellenvélemény kinyilvánításának eszközei.

Ezek egyben a Kennedy bíró által az *Alvarez*-ügyben nagyra értékelt és felmagasztalt ellenvéleményt is képviselik. A bíró ebben az ügyben rámutatott arra, hogy „magánszemélyek már létrehoztak olyan adatbázisokat”, amelyekben szerepelnek a Kongresszusi Becsületéremmel valóban kitüntetettek, és arra is, hogy „a múltbeli díjazottaknak legalább egy, online és teljes körűen kereshető adatbázisa van”, amellyel küzdeni lehet az olyan nagyotmondók ellen, mint például Xavier Alvarez.¹¹⁹ Kennedy bíró még azt is javasolta, hogy a kormány is hozzon létre ilyen adatbázist – ez „a véleménynyilvánítást kevésbé korlátozó eszközt jelentene, amellyel a kormány valószínűleg megvédhetné a katonai kitüntetések rendszerének integritását”.¹²⁰

A hamis hírek elleni küzdelemben az ellenvélemény mellett az oktatás a másik kézenfekvő és kevésbé korlátozó megoldás. A közvélemény hamis hírekkel kapcsolatos oktatása körében a *Washington Post* például útmutatást nyújt olvasóinak ahhoz, hogyan ismerhetik fel a hamis híreket.¹²¹ A National Public Radio hasonló online forrást biztosít.¹²²

Ennél talán még fontosabb, hogy az állam és a helyi önkormányzatok továbbfejlesztett médiaműveltségi programokat vezethetnek be az állami iskolákban. A hamis hírek keltette féltelmek miatt Kalifornia törvényhozói 2017 januárjában vezettek be olyan jogszabályokat,¹²³ amelyek pontosan ezt a célt szolgálják.¹²⁴ A 155. parlamenti törvényjavaslat arra hívja fel a kaliforniai oktatásminőségi bizottságot, hogy hozzon létre olyan „módosított tantervi szabványokat és kerettantervet az angol nyelv, a matematika, a történelem-társadalomtudomány és a tudomány tantárgyak esetében, amelyeknek része az *online médiatudatosság*”.¹²⁵ A törvényjavaslat az „online médiatudatosságot” úgy határozza meg, mint „az internetes webhelyeken, köztük a közösségi médiában található információk hitelessége és minősége megítélésének képessége”.

¹¹⁶ A nemzetközi tényellenőrző hálózatról l. <http://www.poynter.org/about-the-international-fact-checking-network>

¹¹⁷ <http://www.snopes.com>

¹¹⁸ <http://www.politifact.com>

¹¹⁹ *Alvarez* (49. lj.) 2551.

¹²⁰ Uo.

¹²¹ Glenn KESSLER: The Fact Checker's Guide for Detecting Fake News. *Washington Post*, 2016. november 22., https://www.washingtonpost.com/news/fact-checker/wp/2016/11/22/the-fact-checkers-guide-for-detecting-fake-news/?Utm_term=.c21972a0261c

¹²² Wynne DAVIS: Fake or Real? How to Self-Check the News and Get the Facts. *National Public Radio*, 2016. december 5., <http://www.npr.org/sections/alltechconsidered/2016/12/05/503581220/fake-or-real-how-to-self-check-the-news-and-get-the-facts>

¹²³ AB 155, Reg. Sess. (Cal. 2017).

¹²⁴ L. Lindsey BEVER: If State Lawmakers Have Their Way, California Schoolchildren May be Taught How to Spot 'Fake News'. *Washington Post*, 2017. január 12., <https://www.washingtonpost.com/news/the-fix/wp/2017/01/12/if-state-lawmakers-have-their-way-california-schoolchildren-may-be-taught-how-to-spot-fake-news> (a jogszabályok ismertetése).

¹²⁵ AB 155, Reg. Sess. (Cal. 2017) (kiemelés a szerzőktől).

A törvényjavaslat előterjesztője, Jimmy Gomez képviselő azt állítja, hogy erre azért van szükség, mert „minden egyes esetben, amikor egy hamis hírt továbbadnak, a befogadók számára egyre nehezebb a valóság felismerése. Ezek az olvasók megtévesztésére tett kísérletek közvetlenül fenyegetik demokráciánkat.”¹²⁶

Az ellenvélemény kinyilvánítása és az oktatás mellett a hamis hírek harmadik, a véleménynyilvánítást valószínűleg kevésbé korlátozó jogorvoslata a magánszektorban tevékenykedő szervezetek önkéntes önszabályozása. Már számos ilyen kezdeményezés indult a nyugtalanító hamis hírek elleni küzdelem érdekében. A *New York Times* például 2016 decemberében számolt be arról, hogy a Facebook tesztorozatát indított

„Az oldalán előforduló félretájékoztatás korlátozására. A tesztek célja, hogy megkönnyítsék az 1,8 milliárd felhasználónak a hamis hírek bejelentését, és partneri együttműködést hozzanak létre külső tényellenőrző szervezetekkel, amelyek célja a hamis cikkek jelzése. A cég megváltoztatta hirdetési gyakorlatát is, hogy megakadályozza a hamis hírek terjesztőinek haszonszerzését.”¹²⁷

Hasonlóképpen, Scalia bíró a *Brown*-ügyben dicsérte az Entertainment Software Rating Board (ESRB) által alkalmazott, a videójátékok kiskorúak számára való alkalmasságát értékelő önszabályozó rendszert egy potenciális probléma kevésbé korlátozó eszközökkel történő megoldási módszerének kiváló példájaként. „Ez a rendszer sokat tesz annak érdekében, hogy a kiskorúak ne vásárolhassanak egyedül nagyon erőszakos játékokat, és hogy a gondos szülők könnyen értékelhessék a gyermekeik által hazahozott játékokat” – magyarázta Scalia.¹²⁸ Más szóval, az ESRB által adott minősítések egyesítik az oktatás, az önszabályozás aspektusait *egyaránt*.

Végző soron teljesen valószínűtlen, hogy az e cikkben meghatározott hamis hírek szándékos létrehozását és terjesztését kriminalizáló törvény¹²⁹ valaha is átmenne a szigorú vizsgálat rostáján. Még ha a nyomós érdeket a közvetlen ok-okozati kapcsolat mércéje alá is támasztja, a hamis hírek elleni küzdelemnek több más olyan eszköze is van, amely a bűncselekménnyé nyilvánításnál sokkal kevésbé korlátozza a véleménynyilvánítást. Ezt a megállapítást szem előtt tartva most áttérünk a hipotetikus törvény szelektív hatályának elemzésére.

2.2. Szelektív hatály

Előfordulhat-e, hogy egy törvény *túl keveset* tesz a véleménynyilvánítás által állítólagosan okozott problémák orvoslására, és ezért visszavonják, mivel nem szolgál nyomós érdeket? A válasz

¹²⁶ Melanie MASON: Fake News 101? Lawmakers Want California Schools to Teach Students How to Evaluate What They Read on the Web. *Los Angeles Times*, 2017. január 11., <http://www.latimes.com/politics/essential/la-pol-ca-essential-politics-updates-los-angeles-assemblyman-proposes-bill-1484182108-htlmstory.html>

¹²⁷ Mike ISAAC: Facebook Moves to Limit Tide of Fake News on Its Network. *New York Times*, 2016. december 16., B1. L. még Jessica GUYNN: Facebook Takes Serious Aim at Fake News. *USA Today*, 2016. december 16.; B1. (beszámol arról, hogy a „[Facebook-]felhasználók által bejelentett híreket a Poynter’s International Fact Checking Network részét képező külső tényellenőrző szervezeteknek küldik meg”).

¹²⁸ *Brown* (49. lj.) 803.

¹²⁹ L. az előbbiekből a 29–31. jegyzetet (megadja a hamis hírek hipotetikus törvény szerinti meghatározását).

esetenként igen, az érintett doktrína pedig a szelektív hatály.¹³⁰ Bár John Roberts, a Legfelső Bíróság főbírája nemrégiben azt írta hogy „az Első Alkotmánykiegészítés nem ír elő önálló, a »szelektív hatályra vonatkozó korlátozást«,”¹³¹ Mark Cordes a szelektív hatályt olyan területként interpretálja, amely a „Legfelső Bíróság számára gyakran ad okot aggodalomra”.¹³²

Matthew Bunker valóban megjegyzi, hogy a Bíróság szelektív hatály mércéje a szigorú vizsgálat körében a szűkre szabottság vizsgálatának szerves része. Bunker azt állítja, hogy ez először az elvárásokkal ellentétesnek tűnik,¹³³ mivel a szűkre szabottság azt vizsgálja, hogy egy törvény a legkevésbé korlátozó eszközt használja-e a nyomós érdekek eléréséhez,¹³⁴ a szelektív hatály ezzel szemben azt mérlegeli, hogy a törvény alkalmazási köre „elég széles-e”.¹³⁵ Röviden, a jogalkotók borotvaélen táncolnak: a törvény nem szabályozhatja *túl* a véleménynyilvánítást a szűkre szabottság révén, de nem is szabályozhatja azt *túl* *ságosan kevés* a szelektív hatály okán.

A *Williams-Yulee v. Florida Bar* ügyben¹³⁶ Roberts főbíró kifejtette, hogy a törvény „szelektív hatálya egy Első Alkotmánykiegészítéssel kapcsolatos aggályt keletkeztet, amikor az állam egy probléma egyik aspektusát szabályozza, miközben nem hajlandó szabályozni a probléma egy másik olyan vonatkozását, amely hasonló módon befolyásolja kinyilvánított érdekét”.¹³⁷ Richard Fallon, a Harvard professzora másképp fogalmaz – szerinte a szelektív hatály abban áll, hogy „a törvény nem felel meg a szigorú vizsgálat mércéjének, ha nem szabályozza azokat a tevékenységeket, amelyek lényegében ugyanazokat a fenyegetéseket jelentik a kormány állítólagos nyomós érdekére nézve, mint a kormány által tiltott magatartás”.¹³⁸

A *Williams-Yulee*-ügyben Roberts kifejtette, hogy a szelektív hatály két problémát jelezhet. Először is, előfordulhat, hogy a kormány igazságtalanul népszerűsíti egy nézőpontot egy másikkal szemben, ahelyett, hogy a tágabb érdekekkel foglalkozna. Másodsor, a többszörös kivételekkel és a kiskapukkal tarkított szabályozás nem feltétlenül mozdítja elő a nyomós érdeket.¹³⁹ A szövetségi fellebbviteli bíróság bírája, Harry Edwards ezt a kettős aggályt egy 1995-ös cikkben ragadta meg, megjegyezve, hogy a bíróságok gyakran alkalmazzák a szelektív hatály vizsgálatát annak megállapítására, hogy egy adott szabályozás kielégítően szolgálja-e azt az érdeket, amelyet az állam elő kíván mozdítani. Ha a véleménynyilvánítás korlátozása szabályozatlanul

¹³⁰ L. *Williams-Yulee* (60 lj.) 1668 (szerinte bár „kissé ellentmondásos azt állítani, hogy a törvény az Első Alkotmánykiegészítésbe ütközik a túl kevés véleménynyilvánítás megakadályozásával”, a törvény szelektív hatálya „feltehetően, hogy a törvény valójában nem mozdít elő nyomós érdeket. Például az állam azon döntése, hogy megtiltja az újságok számára a fiatalokú vádlottak nevének közzétételét, amely tiltás az elektronikus médiára nem vonatkozik, arra enged következtetni, hogy a törvény nem mozdítja elő a fiatalok magánélete védelmének deklarált célját”).

¹³¹ Uo. [idézve a *RAV v. City of St. Paul* 505 US 377, 387 (1992) ügyet].

¹³² Mark CORDES: Sign Regulation After *Ladue*: Examining the Evolving Limits of First Amendment Protection. 74 *Nebraska Law Review* (1995) 36., 69.

¹³³ Matthew D. BUNKER – Emily ERICKSON: The Jurisprudence of Precision: Contrast Space and Narrow Tailoring in First Amendment Doctrine. 6 *Communications Law & Policy* (2001) 259., 264., 16. lj.

¹³⁴ *Mccullen v. Coakley* 134 S. Ct. 2518, 2530 (2014). L. fent a 100–104. jegyzeteket és a hozzájuk tartozó főszöveget (a szigorú vizsgálat keretében a szűkre szabás jelentéséről).

¹³⁵ BUNKER–ERICKSON i. m. (133. lj.) 264., 16. lj.

¹³⁶ *Williams-Yulee* (60. lj.) 1656.

¹³⁷ Uo., 1670 (kiemelés elhagyva).

¹³⁸ Richard H. FALLON, JR.: Strict Judicial Scrutiny. 54 *UCLA Law Review* (2007) 1267., 1327.

¹³⁹ *Williams-Yulee* (60. lj.) 1668–1669.

hagyja az orvosolni kívánt kár vagy sérelem jelentős alternatív forrásait, a bíróság azzal fog érvelni, hogy a szelektív hatály sérti az állam kinyilvánított célját, vagy megállapítja, hogy a gyakorlatban a szabályozás nem fogja megfelelően szolgálni az állam állítólag nyomós érdekét.¹⁴⁰

Vizsgáljuk meg a *City of Ladue v. Gilleo* ügy tényállását.¹⁴¹ A Legfelső Bíróság megsemmisítette azt a rendeletet, amely megtiltotta az ingatlanulajdonosok számára a táblák, feliratok ingatlanukon történő elhelyezését, azonban mentességet biztosított tíz felirattípus tekintetében.¹⁴² A Bíróság indoklása szerint a számos kivétel azt jelezte, hogy Ladue városa valójában nem is igazán aggódott az általa megjelölt három állítólagos cél miatt¹⁴³ – úgymint az esztétikum és az ingatlanok értékének megőrzése, valamint a közlekedési veszélyek mérséklése.¹⁴⁴ A *Gilleo*-ügy kimenetele megerősíti William Lee éleslátásra valló észrevételét, miszerint a szelektív hatály doktrínája szerint „az, amit egy törvény *kizár* a hatálya alól, kritikus szerepet tölt be annak meghatározásában, hogy egy törvény pontosan testre szabott-e”.¹⁴⁵

A Legfelső Bíróság két újabb döntése azt mutatja, hogy a véleménynyilvánítás alulszabályozása a törvényt végtelenen szelektív hatályúvá teszi. 2015-ben a Bíróság a *Reed v. Town of Gilbert*¹⁴⁶ ügyben úgy ítélte meg, hogy a táblákra és feliratokra vonatkozó rendelet „reménytelenül szelektív hatályú a »város esztétikai vonzereje és közlekedésbiztonsága megőrzése« állítólagos érdekeinek szolgálatát illetően”.¹⁴⁷ Pontosabban, a Gilbert városa által hozott rendelet általánosságban betiltotta a kültéri táblákat és feliratokat a városhatárokon belül, de 23 kivételt írt elő.¹⁴⁸

Ami a város esztétikai indokait illeti, Clarence Thomas bíró elmagyarázta a Bíróságnak, hogy Gilbert városa „nem állíthatja, hogy az ideiglenes jelzőtáblákra vonatkozó szigorú korlátok bevezetése a város szépítése érdekében szükséges, miközben korlátlan számú egyéb jelzés engedélyezésével ugyanazt a problémát hozza létre”.¹⁴⁹ Ami az önkormányzat biztonsággal kapcsolatos érdekét illeti, Thomas úgy vélte, hogy Gilbert városa nem bizonyította, hogy a közlekedésbiztonsággal kapcsolatos kockázatok kiküszöböléséhez az ideiglenes útbaigazító táblák korlátozása szükséges, más típusú jelzések korlátozása viszont nem. A város nem támasztotta alá

¹⁴⁰ Harry T. EDWARDS – Mitchell N. BERMAN: Regulating Violence on Television. 89 *NWU Law Review* (1995) 1487., 1530–1531 (idézetek elhagyva).

¹⁴¹ *Ladue City v. Gilleo* 512 US 43 (1994).

¹⁴² Uo., 46. („A rendelet tiltja az összes táblát, feliratot, kivéve azokat, amelyek a tíz kivétel körébe esnek.”)

¹⁴³ Uo., 52. („A véleménynyilvánítás közegeinek egyébként jogos szabályozása alóli mentességek a nézőpont és a tartalmi alapú megkülönböztetés kockázatától független okból is figyelemre méltók lehetnek: elsősorban a véleménynyilvánítás korlátozását célzó kormányzati indokok hitelességét csökkenthetik.”)

¹⁴⁴ Uo., 47. (megjegyezve, hogy Ladue város aggodalmát fejezte ki a rendelet megállapításaival kapcsolatban amiatt, hogy a korlátlan számú felirat és jelzés „csúnya, vizuális kárt és szemetet okoz, elcsúfítja a táj természetes szépségét, valamint a lakó- és kereskedelmi épített környezetet, csökkenti az ingatlanok értékét, lényegesen befolyásolva a közösség magánéletét és különleges hangulatát, és biztonsági, valamint közlekedési veszélyeket okozhat a gépjárművezetők, a gyalogosok és a gyermekek számára”).

¹⁴⁵ William E. LEE: The First Amendment Doctrine of Underbreadth. 71 *Washington Law Review* (1993) 637., 687–688. (kiemelés a szerzőktől).

¹⁴⁶ *Reed* (62. lj.).

¹⁴⁷ Uo., 2231.

¹⁴⁸ Uo., 2224.

¹⁴⁹ Uo., 2231.

hitelt érdemlően azt az állítást, hogy „az útbaigazító táblák nagyobb veszélyt jelentenek a biztonságára, mint az ideológiai vagy politikai tartalmú táblák és feliratok. Ha valami, akkor egy élesen megfogalmazott ideológiai jellegű felirat valószínűleg sokkal inkább elvonja a vezető figyelmét, mint egy olyan jelzés, amely a nagyközönséget egy közeli egyházi találkozóra irányítja.”¹⁵⁰

A 2011-es *Brown v. Entertainment Merchants Association* ítéletében¹⁵¹ a Bíróság úgy ítélte meg, hogy egy kaliforniai törvény, amely tiltotta a kiskorúak számára erőszakos videójátékok kölcsönzését és megvásárlását, két szempontból is kirívóan szelektív hatályú volt. Először is – az érvelés alátámasztására a *Gilleo*-ügyet idézve¹⁵² – Scalia bíró elmagyarázta a többség számára, hogy Kaliforniában nem sikerült „korlátozni a szombat reggeli rajzfilmeket, a kisgyermek számára alkalmasnak minősített játékok értékesítését és a fegyverekről készült képek terjesztését. Következésképp, ha a szabályozást az annak alapjául szolgáló indokolásban foglaltak szerint értékeljük, az *durván szelektív hatályúnak* bizonyul, ami véleményünk szerint egyedül is elég ahhoz, hogy a szóban forgó szabályozást semmisnek nyilvánítsuk.”¹⁵³

Másodszor, a kaliforniai törvény mentességről is rendelkezik, ami lehetővé teszi a szülők és a gondviselők számára, hogy a kiskorúak nevében erőszakos játékokat vásároljanak.¹⁵⁴ Ezzel kapcsolatban Scalia így érvelt:

„A kaliforniai törvényhozásnak semmi kifogása az ellen, hogy ezt a veszélyes, tudatmódosító hatású dolgot a gyermekek kezébe adja, amíg az egyik szülő (vagy akár nagynéni vagy nagybácsi) azt mondja, hogy rendben van. És semmi követelményt nem ír elő arra vonatkozóan, hogy miként kell ellenőrizni ezt a szülői vagy rokoni kapcsolatot; úgy tűnik, elegendő, ha a gyermek vagy az állítólagos szülő, nagynéni vagy nagybácsi hivatkozik rá. Nem ez a módja egy súlyos társadalmi probléma kezelésének.”¹⁵⁵

Figyelembe véve a fentiekben a szelektív hatályról előrebocsátottakat, a fő kérdés az, hogy a jelen cikkben tárgyalt hipotetikus törvény, amely megtiltja a közérdekű kérdésekről hamis hírek tudatos fabrikálását és terjesztését, végül is szelektív hatályú-e. Először is, fontos ismét felidézni, hogy a törvényben megjelölt két érdek „a szavazási döntésekben a döntéshozatal megzavarásának megelőzése és a demokratikus öngazgatás megőrzése a szavazási folyamat során”.¹⁵⁶ Hamis hírek alatt olyan „cikkeket értünk, amelyek megjelenésük és tartalmuk alapján valós hírek közlésének tűnnek, és szándékosan legalább egy olyan lényeges ténybeli állítást tartalmaznak, amelyről empirikusan igazolható, hogy hamis, és egyébként sem áll a tisztességes tájékoztatás követelményének védelme alatt”.¹⁵⁷

¹⁵⁰ Uo., 2232.

¹⁵¹ *Brown* (49. lj.) 786.

¹⁵² Uo., 802.

¹⁵³ Uo., 801–802 (kiemelés a szerzőktől).

¹⁵⁴ Uo., 802.

¹⁵⁵ Uo.

¹⁵⁶ L. az előbbieken a 42. jegyzetet és a hozzá tartozó főszöveget.

¹⁵⁷ L. az előbbieken a 29–31. jegyzeteket és a hozzájuk tartozó főszöveget.

A szelektív hatály körében az az elsődleges probléma, hogy számos *szabályozatlan* véleménynyilvánítás-típus – néhány fajtát korábban bemutattunk¹⁵⁸ – lényegében a hamis hírekhez hasonló módon összezavarhatja a szavazókat, és hátrányosan befolyásolhatja a szavazási döntéseket.¹⁵⁹ Vegyük például a retorikai túlzásokat,¹⁶⁰ amelyek számolatlanul ömlenek a politikusok szájából beszédek, gyűlések, viták és sajtótájékoztatók alkalmával. Az ilyen, esetleg hatással bír, de logikailag zavaros véleménynyilvánítást a hipotetikus törvény érintetlenül hagyja, mivel a törvény csak azokra a cikkekre vonatkozik, amelyek valódi hírek tűnnek.

Emellett a kampányokról és a jelöltekről szóló elfogult és véleményalapú újságírói beszámolókat – bár *nem* természetesen hamisak – összezavarhatják a szavazókat. A törvény ezt is érintetlenül hagyja, mivel a hamis híreket lényeges és hamis ténybeli állításként határozza meg.¹⁶¹ Más szóval, az újságírói véleménynyilvánítás és részrehajló tudósítás ugyanúgy összezavarhatja a szavazókat, mint az igazolhatóan téves ténybeli állítások, de az előbbi a hipotetikus törvény hatályán kívül esik.

Nézzük meg továbbá egy népszerű televíziós prédikátor példáját, aki heti tévés prédikációiban és napi Twitter-posztjaiban hirdeti hűségét követői tízezreinek, hogy *ne* szavazzanak X jelöltre, mert szerinte el akarja kobozni a polgárok fegyvereit, dacára az Amerikai Egyesült Államok Alkotmánya Második Alkotmánykiegészítésében biztosított jogoknak.¹⁶² A törvény nem korlátozza a tévés prédikátor véleménynyilvánítását, még akkor sem, ha az állítások hamisak, mert a törvény csak olyan cikkekre vonatkozik, amelyek „megjelenésük és tartalmuk alapján valódi hírek benyomását keltik”.¹⁶³ A tévés prédikátor prédikációiban és Twitter-üzenetekben osztja meg állításait, nem pedig valódi hírek látszatát keltő cikkeket.

Képzeljük el továbbá, hogy szenátusi felszólalásában egy törvényhozó tévesen állítja egy másik szenátorról, hogy házasságon kívüli kapcsolatot tart fenn – és ez a C-SPAN hálózaton élő közvetítésben látható. Ez is kicsúszik az ellenőrzés alól, mert a törvény csak a híreket

¹⁵⁸ L. az előbbieken, 2.1. pont.

¹⁵⁹ A hatás összehasonlíthatóságának kérdése fontos, ahogy Roberts főbíró írta a *Williams-Yulee*-ügyben, a törvény „szelektív hatálya egy Első Alkotmánykiegészítéssel kapcsolatos aggályt keletkeztet, amikor az állam egy probléma egyik aspektusát szabályozza, miközben nem hajlandó szabályozni a probléma egy másik olyan vonatkozását, amely hasonló módon befolyásolja kinyilvánított érdekét.” *Williams-Yulee* (60. lj.) 1670.

¹⁶⁰ *Milkovich v. Lorain Journal Co.* 497 US 1, 20 (1990) (a becsületsértési perekből való védelem a „retorikai túlzásnak” felel meg, és megjegyzi, hogy az ilyen véleménynyilvánítás „hagyományosan sokat adott hozzá nemzetünk diskurzusához”).

¹⁶¹ L. az előbbieken a 29–31. jegyzeteket és a hozzájuk tartozó főszöveget (megadja az állhírek hipotetikus törvény szerinti meghatározását).

¹⁶² L. a Második Alkotmánykiegészítést („Mivel a jól szervezett milícia szükséges a szabad állam biztonsága szempontjából, nem lehet csorbítani az embereknek a fegyverek birtoklásához és viseléséhez való jogát.”). A Második Alkotmánykiegészítést a Legfelső Bíróság a Tizennegyedik Alkotmánykiegészítés megfelelő törvényes eljárásra vonatkozó feltétele alapján építette be, hogy az az állami és helyi öngazgatási szervekre és tisztviselőkre is vonatkozzon. *L. McDonald v. City of Chicago* 561 US 742, 791 (2010) {kimondva, hogy „a Tizennegyedik Alkotmánykiegészítés megfelelő törvényes eljárásra vonatkozó záradéka beépíti a Második Alkotmánykiegészítés szerinti jogot”, ahogyan azt a Bíróság a *District of Columbia v. Heller* 554 US 570 (2008) ügyben elismerte, és kiemelve, hogy „[a] *Heller*-ügyben megállapítást nyert, hogy a Második Alkotmánykiegészítés védi a kézifegyver önvédelmi célú tartásának jogát.”}

¹⁶³ L. az előbbieken a 29–31. jegyzeteket és a hozzájuk tartozó főszöveget.

éri. ¹⁶⁴ Sőt, még ha egy újságíró pontosan számol is be egy szenátor hamis állításairól egy későbbi hírben, sem az újságíró, sem a hírcsatorna nem büntethető, mert a hamis hírek meghatározása mentesíti az olyan hamis állításokat, amelyek egyébként a tisztességes tájékoztatás védelme alapján becsületsértési perekétől védettek. ¹⁶⁵ Így, noha a tévés prédikátor és a szenátor állításainak hamis volta empirikusan igazolható, kikerülnek a hipotetikus törvény hatálya alól, így szabadon terjednek a szavazók megzavarására, zaklatására és bosszantására. ¹⁶⁶

Végző soron, ha bárhol, bármikor valamilyen zavar befolyásolja a szavazást, az valószínűleg számos különböző szabályozatlan változó együttes következménye – amelyek a zavarkeltésben hasonlóan hatékonyak, ha nem sokkal hatékonyabbak, mint a hamis hírek. Továbbá, és talán még nagyobb jelentőséggel bírónak sokkal szélesebb körű és nagyobb kihívást jelentő társadalmi és kulturális jelenségek is vannak – makroszintű rendszerváltozók –, amelyek valószínűleg hozzájárulnak a szavazók megzavarásához, de a törvény ezeket nem kívánja szabályozni. Ezek közé tartoznak 1. a digitális médiaműveltség, a hírműveltség és az alapvető polgári nevelés hiánya bizonyos körökben; 2. a hagyományos, jellemzően a felelős újságírás etikai alapelveit követő hírforrások ¹⁶⁷ lecserélődése a közösségi médiaplatformokon keresztül szolgáltatott információkra, amelyek nem felelnek meg az ilyen mércéknek; és 3. a politikusok képtelensége a választókkal való őszinte kommunikációra, vagy az erre való hajlandóságuk hiánya.

Ennek eredményeképpen a jelen cikk meghatározása szerinti hamis hírek cenzúrája nem is érinti „a szavazási döntésekben a döntéshozatal megzavarásának megelőzése és a demokratikus öngazgatás megőrzése a szavazási folyamat során” kérdéskörben felmerülő sokkal jelentősebb problémákat. ¹⁶⁸ Az itt tárgyalt hipotetikus törvényt tehát szinte biztosan alkotmányellenesnek nyilvánítanák szelektív hatálya miatt. Egyszerűen túl keveset tesz, és képtelen közvetlenül és érdemben előmozdítani kettős célját.

A szigorú vizsgálat és a szelektív hatály e doktrinális elemzésének befejeztével a továbbiakban a szólásszabadság két jelentős elméletével foglalkozva azt vizsgáljuk, hogy azok megvédik-e a hamis híreket a kormány cenzúrájától.

¹⁶⁴ L. uo.

¹⁶⁵ L. az előbbieken a 31. jegyzetet és a hozzá tartozó főszöveget (amely leírja a hamis hírek meghatározása alóli mentességet és a mentesség okát); I. még Kent R. MIDDLETON – William E. LEE: *The Law of Public Communication*. Boston, Pearson, 2014. 158. („Minősített privilégium védi azokat az újságírókat, akik beszámolnak a hivatalos eljárásban tett becsületsértő megjegyzésekről, amennyiben a történetek tisztességesek és pontosak.”); Robert TRAGER et alii: *The Law of Journalism and Mass Communication*. London, Sage, 2018. 197 (megjegyzí, hogy a privilégium körébe tartozáshoz „[a] hírbeszámolóknak tisztességesen és pontosan kell tükröznie a nyilvános jegyzőkönyvben szereplő tartalmat, vagy azt, ami a hivatalos eljárás során elhangzott”, és hozzáteszi, hogy „[a]z állítás forrását a hírbeszámolóban egyértelműen fel kell tüntetni”).

¹⁶⁶ Vö. Frank SINATRA *Bewitched* c. számával (a „Nothing but the Best” c. lemezzel. Reprise Records, 2008; Sinatra a dalnak az évtizedek során megjelent számtalan változatának egyikében ezt éneklí: „Újra tapasztalatlan vagyok, ismét el vagyok szédítve, egy nyafogó, kényeskedő gyerek, gondokkal terhelt és zavarba ejtett – ez vagyok”).

¹⁶⁷ Vö. Amy GAJDA: *The First Amendment Bubble: How Privacy and Paparazzi Threaten Free Press 2*. Cambridge, Mass., Harvard University Press, 2015 (állítja, hogy a bíróságok hagyományosan védelmet adnak a *mainstream* hírközlő szervezeteknek az Első Alkotmánykiegészítés alapján, azzal a feltételezéssel, hogy „bízni lehet abban, hogy az újságírók szakmai normákon és mércéken keresztül szabályozzák saját magukat”).

¹⁶⁸ L. az előbbieken a 42. jegyzetet.

3. A hamis hírek cenzúrázása a szabad véleménynyilvánítás elméleti perspektívájából: miért nem védi a gondolatok piaca és a demokratikus öngazgatás elmélete a hamis híreket a cenzúrától?

Ez a rész két szakaszból épül fel. Az 1. pont a hamis hírek kormányzati cenzúra elleni védelme mellett szóló érveket vagy azok hiányát vizsgálja a gondolatok piacának elmélete alapján. A 2. pont ugyanezt a kérdést járja körül, de Meiklejohn demokratikus öngazgatás elméletének szemszögéből.

3.1. A gondolatok piaca

Az Első Alkotmánykiegészítéssel foglalkozó tudós, Smolla a gondolatok piacát „a szabad véleménynyilvánítás tradíciójának talán legerősebb metaforájaként” méltatja.¹⁶⁹ Hasonlóképpen, Bunker azt „a jogtudósok és a laikusok számára egyaránt a szólásszabadság egyik legerősebb képeként” aposztrofálja.¹⁷⁰ Valóban, a 21 évvel ezelőtt közzétett vélemények tartalomalapú elemzése rámutat arra, hogy a gondolatok piaca „az Egyesült Államok Legfelső Bírósága által a szabad véleménynyilvánítással kapcsolatos ügyekben leggyakrabban hivatkozott modell”.¹⁷¹ A Bíróság ma is gyakran hivatkozik rá.¹⁷²

¹⁶⁹ SMOLLA i. m. (3. lj) 6.

¹⁷⁰ Matthew D. BUNKER: *Critiquing Free Speech: First Amendment Theory and the Challenge of Interdisciplinarity*. Mahwah, Lawrence Erlbaum Associates, 2001. 2.

¹⁷¹ W. WAT HOPKINS: The Supreme Court Defines the Marketplace of Ideas. 73 *Journalism & Mass Communication Quarterly* (1996) 40., 47.

¹⁷² L. pl. *Walker v. Texas Div., Sons of Confederate Veterans* 135 S. Ct. 2239, 2245–2246 (2015) [szerinte „a kormányzati állítások (és a véleménynyilvánítás formájában megjelenő kormányzati fellépések és programok) általában nem indukálják az Első Alkotmánykiegészítés gondolatok piacának védelmét szolgáló szabályait”]; *Reed* (62. lj.) 2234 (Breyer bíró párhuzamos véleménye; elismerve, hogy „amikor a kormány elítél valameilyen véleménynyilvánítást, akkor hátrányos helyzetbe hozza azt, ami potenciálisan beavatkozás a gondolatok szabad piacának működésébe”); *Mccullen v. Coakley* 134 S. Ct. 2518, 2529 (2014) [„Az Első Alkotmánykiegészítés azon céljának fényében, hogy megőrizze a gondolatok olyan akadálytalan piacát, amelyen végső soron az igazság érvényesül. [...] A hagyományos nyilvános fórumok ezen aspektusa érvény, nem pedig hiányosság”; idézve az *FCC v. League of Women Voters of California* 468 US 364, 377 (1984) ügyet]; *Citizens United v. FEC* 558 US 310, 335 (2010) {azt állítva, hogy amikor a Szövetségi Választási Bizottság (FEC) tanácsadói véleménye „megtiltja a véleménynyilvánítást, [sokan] ahelyett, hogy vállalnák a jogaik peres úton érvényesítésének komoly terhét (és néha kockázatát), úgy döntenek, hogy tartózkodnak a védelemben részesített véleménynyilvánítástól – ami nemcsak önmagukra, hanem a gondolatok korlátoktól mentes piacától megfosztott társadalom egészére nézve is káros.” [idézve a *Virginia v. Hicks* 539 US 113, 119 (2003) ügyet]}.

Ez a rendkívül nagy hatású, bár gyakran bírált elmélet két premisszán nyugszik.¹⁷³ Az első az, hogy a nyílt, korlátlan eszmecsere védelme elősegíti az igazság feltárását,¹⁷⁴ a második pedig, hogy előtérbe kell helyezni az igazságról alkotott kortárs elképzelések vizsgálatát és ütköztetését még akkor is,¹⁷⁵ ha az abszolút igazságot soha sem lehet fellelni vagy legalább konszenzusra jutni azzal kapcsolatban.¹⁷⁶ Röviden, az eszmék piaca ugyanannyira szól a *folyamatról* (különböző eszmék ütköztetéséről), mint amennyire az *eredményről* (az igazságról).

Amint azt e cikk mottója is elárulja, a gondolatok piacának modellje, az igazságot kereső teloszával,¹⁷⁷ John Milton 1644-es *Areopagiticájából* származik.¹⁷⁸ John Stuart Mill több mint 200 évvel később dolgozta ki a gondolatok piacának modelljét a *Szabadságról* című művében.¹⁷⁹ Ahogy Kent Greenawalt kifejti, az az állítás, hogy „a véleménynyilvánítás elősegíti az igazság feltárását”, képezi „John Stuart Mill szólásszabadság-védelmének gerincét a *Szabadságról* című művében.”¹⁸⁰

E cikk szempontjából fontos, hogy Mill a *vélemények*, és nem az empirikusan cáfolható hamis állítások védelmét hangsúlyozta. Pontosabban Mill a *Szabadságról* című művének a „Gondolat- és szólásszabadságról” szóló fejezetét szentelte az általa a „véleményszabadság

¹⁷³ L. pl. Joseph BLOCHER: Institutions in the Marketplace of Ideas. 57 *Duke Law Journal* (2008) 821., 831. („Minden ereje mellett, a gondolatok piaca metaforájának is megvannak az indokolási hiányosságai és normatív nehézségei, amelyeknek szinte mindegyike leköveti az akadálytalan, költségtelen és tökéletesen hatékony szabad piac idealizált képének hiányosságait”); LyriSSA LIDSKY: Nobody’s Fools: The Rational Audience as First Amendment Ideal. *University of Illinois Law Review* (2010) 799., 826. („A kritikusok szerint a gondolatok piaca azért nem működőképes, mert az erősebb hangok elfojtják a gyengébbeket. A nyilvános diskurzus sokféleségének ebből eredő hiánya megfosztja a polgárokat a racionális döntések meghozatalához szükséges információktól, és megtagadja tőlük a politikaformálásban való részvételi jogukat”).

¹⁷⁴ L. Daniel J. SOLOVE: The Virtues of Knowing Less: Justifying Privacy Protections Against Disclosure. 53 *Duke Law Journal* (2003) 967., 998. („A gondolatok piaca az igazság megtalálásában látja a szabad véleménynyilvánítás értékét, és a piacot az igazság vagy a hamisság döntőbírájává teszi.”).

¹⁷⁵ L. Enrique ARMIJO: The „Ample Alternative Channels” Flaw in First Amendment Doctrine. 73 *Washington & Lee Law Review* (2016) 1657., 1696–1698. {megjegyezve, hogy a „[g]ondolatok piaca elmélet az Első Alkotmánykiegészítés elsődleges funkcióját az igazság elérésében határozza meg, megkönnyítve az igazság megtalálásának folyamatát”, és hozzátéve, hogy „az Első Alkotmánykiegészítés akadémiai tanulmányaiban a gondolatok piaca elmélet *folyamatalapú* meghatározása dominál” (kiemelés a szerzőktől)}.

¹⁷⁶ Valóban, ífj. Oliver Wendell Holmes bíró, aki a későbbiekben leírtak szerint leginkább kapcsolódik az Első Alkotmánykiegészítés bírói gyakorlatában a gondolatok piaca elméletéhez, „ösztonösen elutasította az »abszolút« igaz állításokat”. Vincent BLASI: Holmes and the Marketplace of Ideas. *Supreme Court Review* (2004) 1., 14.

¹⁷⁷ L. Frederick SCHAUER: *Free Speech: A Philosophical Inquiry*. Cambridge, Cambridge University Press, 1982. 15. [„Milton *Areopagiticája*, a szólásszabadság legkorábbi átfogó védelme, alapvetően azon a feltevésen alapul, hogy a közzétételre vonatkozó kormányzati korlátozások hiánya (különösen az engedélyezés hiánya) lehetővé teszi a társadalom számára, hogy megtalálja az igazságot, és elutasítsa a tévedést”].

¹⁷⁸ L. az előbbiekből az 1–2. jegyzetet.

¹⁷⁹ John Stuart MILL: *A szabadságról*. Budapest, Osiris, (1859) 1999. L. Nicholas A. PRIMROSE: Has Society Become Tolerant of Further Infringement on First Amendment Rights? 19 *Barry Law Review* (2013) 313., 333., 132. lj. (A „gondolatok piacának” elméletét eredetileg Mill dolgozta ki a *Szabadságról* szóló című könyvében).

¹⁸⁰ Kent GREENAWALT: Free Speech Justifications. 89 *Columbia Law Review* (1989) 119., 130.

kérdéseként” megjelölt témának.¹⁸¹ Elemzésében bemutatta, hogy „milyen káros, ha nem hallgatunk meg más véleményeket.”¹⁸² Talán még híresebb Millnek az az állítása, amely szerint

„ha korlátozzák egy vélemény kifejtését, abban épp az a különlegesen rossz, hogy az emberi nemet rabolják meg, az utókort éppúgy, mint a kortársakat, s az eltérő véleményűeket még jobban, mint az egyetértőket. Mert ha a vélemény helyes, megfosztják őket az alkalmtól, hogy igazságra váltsanak egy tévedést, ha pedig helytelen, nélkülözni kénytelenek egy majdnem ekkora nyereséget, hogy tudniillik élesebben és elevebben észleljék az igazságot azáltal, hogy az megütözik egy tévedéssel.”¹⁸³

Amint azt Frederick Schauer összefoglalja: „Mill felhívta a figyelmünket arra, hogy lehetséges, hogy az igazság az *elnyomott véleményben van*.”¹⁸⁴ Dióhéjban, Mill ideális piaca a vélemények elfojtását, nem pedig a tényszerű hamisságokat kerüli. Ezzel a milli filozófiai háttérrel ifj. Oliver Wendell Holmes¹⁸⁵ bíró vitte be a gondolatok piacának elméletet az Első Alkotmánykiegészítés joganyagába közel 100 évvel ezelőtt, az *Abrams v. the United States* ügyben.¹⁸⁶ Bár Vincent Blasi szerint Holmes „tiszteletlenül állt az igazság fogalmához”,¹⁸⁷ az *Abrams*-ügyben megfogalmazott különvéleményében kikövezte az utat a gondolatok piacának elmélete előtt, azzal érvelve, hogy

„amikor az ember felismeri, hogy az idő sok harcos hitet megdöntött már, akkor esetleg még a saját saját viselkedésének alapjaiba vetett hitnél is jobban elhiszi, hogy az áhitott végső jó a gondolatok szabad cseréje révén érhető el inkább – hogy az igazság legjobb próbája az, hogy a gondolat elég erős-e ahhoz, hogy kivívja a saját helyét a piaci versenyben, és hogy az igazság az egyetlen alap, amelyen az ember kívánságai biztonsággal teljesíthetők.”¹⁸⁸

Egybehangzóan a vélemények védelmének milli hangsúlyozásával, Holmes fent idézett szóhasználata az „eszmék” és „gondolatok”, nem pedig a megcáfolható tények védelmére összpontosított. Üzenete jelentős hatást gyakorolt az Első Alkotmánykiegészítés bírói gyakorlatára. Ahogy Joseph Blocher megjegyzi: „sem korábban, sem azóta nem alkotott bíró olyan metaforát, amely ilyen mértékben változtatta volna meg az alkotmányjog egy teljes területének a bíróságok, az ügyvédek és a közvélemény által adott értelmezését.”¹⁸⁹

¹⁸¹ MILL i. m. (179. lj.) 62. (Pap Mária ford.)

¹⁸² Uo., 32.

¹⁸³ Uo., 25–26.

¹⁸⁴ SCHAUER i. m. (177. lj.) 24. (kiemelés a szerzőktől).

¹⁸⁵ L. Stanley INGBER: The Marketplace of Ideas: A Legitimizing Myth. 1984 *Duke Law Journal* (1984) 1., 3. (azt leírva, hogy bár a gondolatok piaca „a versengő eszmék klasszikus képe, és az erőteljes vita John Milton és Mill angol filozófusokig nyúlik vissza, Holmes bíró ültette át először a fogalmat az amerikai bírói gyakorlatba az *Abrams v. the United States* ügyben).

¹⁸⁶ *Abrams v. the United States* 250 US 616 (1919).

¹⁸⁷ BLASI i. m. (176. lj.) 15.

¹⁸⁸ *Abrams* (186. lj.) (Holmes bíró különvéleménye). REMÉNYI–KOLTAY i. m. (1. lj.) 453.

¹⁸⁹ BLOCHER i. m. (173. lj.) 824–825.

Az Egyesült Államok Legfelső Bírósága a *Hustler Magazine v. Falwell* ügyben¹⁹⁰ alkalmazta mind a gondolatok piacának elképzelését, mind annak a vélemények, nem pedig a hamis tények védelmére fektetett hangsúlyát. William Rehnquist főbíró a Bíróság ítéletének kihirdetésekor kifejtette, hogy „a hamis tényállítások különösen értéktelenek; *zavarják a gondolatok piacának igazságkereső funkcióját*.”¹⁹¹ Valójában a tények és vélemények ütköztetésének e fontos dichotómiája a Bíróság 1974-es *Gertz v. Robert Welch, Inc.* ügyben tett azon megfigyeléséből ered,¹⁹² hogy

„az Első Alkotmánykiegészítés alapján hamis eszme egyszerűen nem létezik. Bármennyire veszedelmesnek tűnhet egy vélemény, annak kijavítása nem a bírák és az esküdtszék lelkiismeretén, hanem más, versengő eszmék jelenlétén múlik. A hamis tényállításoknak azonban nincs alkotmányos értékük.”¹⁹³

A Legfelső Bíróság *New York Times Co. v. Sullivan* ügyben adott elemzése a fentiekhez nagyon hasonló, és összhangban áll a jelen cikk szűk definíciójával – amely a törvényen kívül helyezhető hamis hírek fogalmát a tudatosan hamis tényállításokra korlátozza.¹⁹⁴ A *Sullivan*-ügyben a Bíróság azt állította, hogy a gondolatok jól működő piaca – amely magáévá teszi azt az elvet, hogy „a nyilvános kérdésekről folytatott vita korlátlan, erőteljes és szélesre nyitott legyen”¹⁹⁵ és „sok forrásból származzon”¹⁹⁶ – nem védi meg azt a rágalmozó ténybeli állítást, amelyet „annak tudatában” publikáltak, „hogy az hamis”.¹⁹⁷ Nemrégiben Stephen Breyer bíró úgy indokolt az *United States v. Alvarez* ügyben,¹⁹⁸ hogy „kevésbé valószínű, hogy a hamis tényállítások ugyanolyan értékes hozzájárulást jelentenek a *gondolatok* piaca számára, mint az igaz tényállítások.”¹⁹⁹

Végül, míg a gondolatok piaca elmélet bizonyosan erős támogatást nyújt a vélemények és érvek megvédésére olyan témákban, amelyek „nem bizonyítható normatív ítéleteket” tartalmaznak, mint például a közpolitika és a társadalmi erkölcs, addig „sokkal gyengébb alapot biztosít az olyan véleménynyilvánítások védelméhez, amelyek könnyedén cáfolhatók”.²⁰⁰ Gey hatása érvelésével:

„Ha az igazság meghatározása az egész piaci mechanizmus célja, akkor nincs értelme megengedni a bizonyított hazugságok további terjesztését. Valójában a hazugságok terjesztése egyenesen a piac létének célját ássa alá. A gondolatok piacának egyetlen célja, hogy segítsen az embereknek megérteni a

¹⁹⁰ *Hustler Magazine v. Falwell* 485 US 46 (1988).

¹⁹¹ Uo., 52 (kiemelés a szerzőktől).

¹⁹² *Gertz v. Robert Welch, Inc.* 418 US 323 (1974).

¹⁹³ Uo., 339–340.

¹⁹⁴ L. az előbbieken a 29–31. jegyzeteket és a hozzájuk tartozó főszöveget (a jegyzetekben megadja a hamis hírek hipotetikus törvény szerinti meghatározását). L. még *Sullivan* (32. lj.).

¹⁹⁵ Uo., 270.

¹⁹⁶ Uo. [idézve az *United States v. Associated Press* 52 F. Supp. 362, 372 (DC SDNY 1943) ügyet].

¹⁹⁷ Uo., 280.

¹⁹⁸ *Alvarez* (49. lj.).

¹⁹⁹ Uo., 2552 [Breyer bíró, párhuzamos indokolás (kiemelés a szerzőktől)].

²⁰⁰ GEY i. m. (45. lj.) 9.

világ természetét, és azt, miként élhetnek ebben a világban a legjobban; közvetlenül ellentétes ezzel a céllal, ha a piacot arra használják, hogy az embereket társadalmilag diszfunkcionális félreértésekben tartsák a világ természetéről és annak történetéről.”²⁰¹

Röviden, a gondolatok piacának elmélete nem támogatja a jelen cikkben meghatározott értelemben vett hamis hírek védelmét. A hamis hírek terjesztése nem segíti az értelmes vita vagy eszmecsere azon típusát,²⁰² amely egyre közelebb visz az igazsághoz, vagy Lee Bollinger, az Első Alkotmánykiegészítéssel foglalkozó tudós szavaival élve, az „igazság egy annyira pontos megközelítéséig jutunk el, amennyire lehetséges”.²⁰³ Amint azt a Yale Egyetem Jogi Karának dékánja, Robert Post megjegyzi, „ha az igazság keresése racionális megfontolást feltételez”,²⁰⁴ akkor a hamis híreket egyszerűen azért kell a piacról kivezetni, mert természetüknél fogva ütköznek a racionális megfontolásokkal. William Williams egy analógiával magyarázza ezt:

„A szándékosan hamis állításokat soha nem tekintették e piac hasznos alkotóelemének. Azok a fizikai piacon megjelenő hamis pénzhez hasonlóak: mindkettő egyaránt értéktelen és potenciálisan nagyon káros. Ahogyan a hamisított pénzt kiltlják a fizikai piacról, a szándékosan hamis véleménynyilvánításnak sincs helye a gondolatok piacán.”²⁰⁵

A lényeg az, hogy a gondolatok piaca elmélet nem támogatja a hamis híreknek a kormány cenzúrájával szembeni védelmét. Lehetséges, hogy a demokratikus öngazgatás Meiklejohnnal szorosán társított filozófiája jobb magyarázatot nyújt ehhez a védelemhez? A következő szakasz ezt a kérdést vizsgálja.

3.2. Demokratikus öngazgatás

Ahogyan a gondolatok piaca, úgy a demokratikus öngazgatás is a szabad véleménynyilvánításhoz kapcsolódó nagyhatású elmélet.²⁰⁶ Robert Post például úgy véli, hogy az Első Alkotmánykiegészítés által biztosított három legfontosabb érték közé tartozik, a tudás létrehozása és az

²⁰¹ Uo.

²⁰² Amint azt Frederick Schauer megjegyzi, egy jól működő gondolatpiac a „racionális gondolkodáson” alapul. SCHAUER i. m. (177. lj.) 15.

²⁰³ Lee C. BOLLINGER: *A toleráns társadalom*. Budapest, Wolters Kluwer, (1986) 2014. 53.

²⁰⁴ Robert C. POST: Community and the First Amendment. 29 *Arizona State Law Journal* (1997) 473., 480.

²⁰⁵ William A. WILLIAMS: A Necessary Compromise: Protecting Electoral Integrity Through the Regulation of False Campaign Speech. 52 *South Dakota Law Review* (2007) 321., 350–351.

²⁰⁶ Eugene VOLOKH: Response: In Defense of the Marketplace of Ideas/Search for Truth as a Theory of Free Speech Protection. 97 *Virginia Law Review* (2011) 595., 595. (azt írja, hogy „a demokratikus öngazgatás tág felfogása fontos indok a szabad szólás mellett”). Bár ez a cikk a gondolatok piacára és a véleménynyilvánítás demokratikus öngazgatási elméleteire összpontosít, számos más, a szabad véleménynyilvánítást támogató indok is létezik. L. Clay CALVERT: The Voyeurism Value in First Amendment Jurisprudence. 17 *Cardozo Arts & Entertainment Law Journal* (1999) 273., 274. [„A véleménynyilvánítás és a sajtó szabadsága például állítólag előmozdítja és védi az igazság felfedezését, a demokratikus öngazgatást, az önmegvalósítást, az egyet nem értést, a toleranciát és az őszinte kormányzást” (idézet kihagyva)].

egyéni autonómia mellett.²⁰⁷ Hozzáteszi, hogy amikor a szabad véleménynyilvánítást érintő bírósági ítéletekről van szó, „a demokratikus öngazgatás értéke szolgál az Első Alkotmánykiegészítéssel kapcsolatos határozatok általános mintájának leghatékonyabb magyarázatául, [...] és [...] ez az egyetlen érték, amely képes meggyőző magyarázatot adni a sértő, a felháborító és az illetlen véleménynyilvánítást védelmező döntésekre.”²⁰⁸

Bár az elméletet sok kritika érte,²⁰⁹ Post állítja, hogy Meiklejohn „kifejezetten világosan tárta fel annak alapvető alkotmányos szerkezetét.”²¹⁰ Valóban, Richard Epstein Meiklejohnra „az Első Alkotmánykiegészítés modern elméletének atyjaként” aposztrofálja,²¹¹ míg Steven Smith „a szabad véleménynyilvánítás modern teoretikusaként” beszél róla.²¹²

Joseph Russomanno szerint²¹³ az ilyen elismerések nagyrészt Meiklejohn William Brennan bírónak a *New York Times Co. v. Sullivan* becsületsértési ügyhöz fűzött véleményére gyakorolt erőteljes hatásnak tudható be.²¹⁴ Lucas Powe professzor megfogalmazásában a Bíróság *Sullivan*-ügyben hozott ítélete „egyesítette a filozófus Alexander Meiklejohnnak a politikai véleménynyilvánítás szükségességére vonatkozó meglátásait William Brennan ügyvéd és jogász meglátásaival, amelyeket a peres eljárások gyakorlati hatásaira vonatkozóan tett.”²¹⁵

²⁰⁷ Robert C. POST: Participatory Democracy and Free Speech. 97 *Virginia Law Review* (2011) 477., 478.

²⁰⁸ Robert C. POST: Reply to Bender. 29 *Arizona State Law Journal* (1997) 495., 495.

²⁰⁹ L. pl. Jack M. BALKIN: Cultural Democracy and the First Amendment. 110 *Northwestern University Law Review* (2016) 1053., 1055–1059. (Meiklejohn demokratikus öngazgatási elméletének koncepciójával kapcsolatban három kritikát kínál); Martin H. REDISH – Gary LIPPMAN: Freedom of Expression and the Civic Republican Revival in Constitutional Theory: The Ominous Implications. 79 *California Law Review* (1991) 267., 291. („A fontosabb hiba az, hogy [...] Meiklejohn nem ismeri fel a városházi gyűlés és a modern élet valósága közötti jelentős különbségeket.”); Martin H. REDISH – Abbie Marie MOLLEN: Understanding Post’s and Meiklejohn’s Mistakes: The Central Role of Adversary Democracy in the Theory of Free Expression. 103 *Northwestern University Law Review* (2009) 1303., 1313. (megjegyzik, hogy egyes tudósok „megkérdőjelezték Meiklejohn új-angliai városházi gyűléssel kapcsolatos analógiáját a véleménynyilvánítás olyan szabályozásának metaforájaként, amelyet az Első Alkotmánykiegészítés nem tilt”, míg mások „azt sugallták, hogy Meiklejohn éleslátását elhomályosította a véleménynyilvánítás demokratikus döntéshozatal szempontjából releváns fajtáinak rövidlátó felfogása”).

²¹⁰ L. Robert POST: Meiklejohn’s Mistake: Individual Autonomy and the Reform of Public Discourse. 64 *University of Colorado Law Review* (1993) 1109., 1111. (azt állítva, hogy „Meiklejohn az Első Alkotmánykiegészítést szorosan az öngazgatás értékéhez köti”).

²¹¹ Richard A. EPSTEIN: Was *New York Times v. Sullivan* Wrong? 53 *University of Chicago Law Review* (1986) 782., 782.

²¹² Steven D. SMITH: Believing Persons, Personal Beliefs: The Neglected Center of the First Amendment. 5 *University of Illinois Law Review* (2002) 1233., 1250.

²¹³ Joseph RUSSOMANNO: The „Central Meaning” and Path Dependence: The Madison-Meiklejohn-Brennan Nexus. 20 *Journal of Communications Law and Policy* (2015) 117., 117., 16. j.

²¹⁴ A *Sullivan*-ügyben a Bíróság úgy ítélte meg, hogy a hivatalos minőségükkel kapcsolatos véleménynyilvánítás alapján pert indító tisztviselőknak bizonyítaniuk kell, hogy a „rágalmazó nyilatkozatot szándékos rosszindulattal tették – vagyis azzal a tudattal, hogy az hamis, vagy pedig gondatlanul figyelmen kívül hagyva azt, hogy hamis-e vagy sem.” (32. lj.) 279–280.

²¹⁵ Lucas A. POWE, Jr.: *The Fourth Estate and the Constitution: Freedom of the Press in America*. Berkeley, University of California Press, 1991. 87.

Tekintettel az elmélet fontosságára az Első Alkotmánykiegészítés joganyagában²¹⁶ és Meiklejohn annak „legfőbb indítványozói” státuszára,²¹⁷ logikusan merül fel a kérdés, hogy vajon a demokratikus öngazgatás meiklejohni filozófiája védi-e az – e cikkben meghatározott értelemben vett és feltételezetten kriminalizált²¹⁸ – hamis híreket a kormány cenzúrájától. E szakasz érvelése szerint a válasz határozott nem.

Ez a következtetés természetes folyománya azon 1. okoknak, amelyek alapján a véleménynyilvánítás a meiklejohni perspektívából védelmet élvez, 2. eseteknek, amikor Meiklejohn a véleménynyilvánítást jogosan elnyomhatónak vélte. Az alábbiakban röviden ismertetjük ezeket.

Meiklejohn számára, ahogyan azt a Columbia Egyetem elnöke, Lee Bollinger kifejti, „a szólásszabadság alapelve gyakorlati szerepet játszik az önmagát igazgató társadalomban, avégett védve az állampolgárok közötti vitát, hogy azok a legjobb döntést hozzák meg azokról a vitás kérdésekkel kapcsolatos teendőkről, amelyeket döntéshozatal céljából eléjük tárnak.”²¹⁹ Maga Meiklejohn a *Szabad véleménynyilvánítás és annak az öngazgatáshoz való viszonya* c. művében egyszerűbben úgy fogalmazott, hogy a véleménynyilvánítás a „bölcsek döntések megszavazásának” elősegítése érdekében részesül védelemben.²²⁰ Később egy jogi folyóiratban megjelent cikkében kifejtette, hogy „az öngazgatás csak akkor létezhet, ha a szavazók rendelkeznek azzal a tudással, [...] amelyet a szavazat leadása elméletileg kifejezni hivatott.”²²¹

Következésképpen, ahogyan Post írja, ez „az Első Alkotmánykiegészítés kollektivistá elmélete”,²²² amely szerint „a hallgatók gondolkodása”²²³ – más szóval a szavazóké – elsőbbséget élvez a beszélők jogaival szemben.²²⁴ Meiklejohn a városházi gyűlés metaforájának használatával hangsúlyozva ezt a pontot, azt állította, hogy „nem az a lényeg, hogy mindenki beszéljen, hanem hogy minden elhangozzon, amit érdemes elmondani.”²²⁵ A gyűlésen a véleménynyilvánítás csak az ügyek elintézése érdekében védett,²²⁶ pontosabban azért, hogy a szavazók „a lehető legbölcsebben dönthessenek”.²²⁷ Az ilyen véleménynyilvánítást viszont „teljeskörűen és tisztességesen kell előadni”,²²⁸ „a felelősségteljes és szabályozott vita részeként”.²²⁹

²¹⁶ Vincent BLASI: The Checking Value in First Amendment Theory. *American Bar Foundation Research Journal* (1977) 521., 554. („Az Első Alkotmánykiegészítés második világháború óta közzétett legjelentősebb tudományos elemzése Alexander Meiklejohn professzor *Free Speech and its Relation to Self-Government* című műve.”).

²¹⁷ BUNKER i. m. (170. lj.) 8.

²¹⁸ L. az előbbieken a 29–31. jegyzeteket és a hozzájuk tartozó főszöveget (megadja a hamis hírek e cikk szerinti meghatározását).

²¹⁹ BOLLINGER i. m. (203. lj.) 55.

²²⁰ MEIKLEJOHN i. m. (43. lj.) 25.

²²¹ Alexander MEIKLEJOHN: The First Amendment is an Absolute. *Supreme Court Review* (1961) 245., 255.

²²² POST i. m. (210. lj.) 1111. L. Robert C. POST: *Constitutional Domains: Democracy, Community, Management*. Cambridge, MA, Harvard University Press, 1995. 269. („Az Első Alkotmánykiegészítés legnagyobb hatású kollektivistá elméletét Alexander Meiklejohn amerikai filozófus alkotta meg, munkája továbbra is inspirálja az elmélet mai támogatóit, és iránymutatásul szolgál számukra.”)

²²³ MEIKLEJOHN i. m. (43. lj.) 25.

²²⁴ Uo., (kijelenti, hogy „a politikai öngazgatás e módszerében a legfőbb érdek nem a beszélők közléséhez, hanem a hallgatók gondolkodásához fűződik”).

²²⁵ Uo.

²²⁶ Uo., 23.

²²⁷ Uo., 25.

²²⁸ Uo.

²²⁹ Uo., 23.

Jelentős tény, hogy Meiklejohn látszólag nem nyújt menedéket a hamis ténybeli állításoknak. Amint 1961-ben írta, hivatkozva az Oliver Wendell Holmes bíró által a *Schenck v. the United States* ügyben papírra vetett legendás aforizmára,²³⁰

„színházban sem szabad *hamisan* azt kiabálni, hogy »Tűz van!« De ha egy színházi előadás során valaki olyan tüzet észlel, amely elterjedhet, akkor annak nemcsak szabad, de kötelessége is megpróbálni valamilyen módon tájékoztatni másokat, hogy ne következzen be pánik, amelynek katasztrofális következményei lehetnek. A »hamisan« és a »valóban« közötti különbség itt alapvető fontosságú a szabadság mibenlétének megértéséhez.”²³¹

Meiklejohn végül arra a következtetésre jutott, hogy „az Első Alkotmánykiegészítés a közösség gondolkodási folyamatának megcsonkítása ellen irányul.”²³² A Meiklejohn elméletéről előre bocsátottakat szem előtt tartva nyilvánvaló, hogy az nem védi az – itt definiált értelemben²³³ vett – hamis híreket a kormány cenzúrájától.

A hamis hírek terjesztése mindenekelőtt ténylegesen csonkítja a közösség gondolkodási folyamatát, mivel lehetővé teszi a szavazók számára, hogy empirikusan igazolhatóan hamis információkat mérlegeljenek. Ha Meiklejohn elméletének kulcseleme az, hogy „a hallgatók gondolkodása”²³⁴ a „legfőbb érdek lényege”²³⁵ a politikai öngazgatásban, akkor a hamis híreket el kell távolítani a véleménynyilvánítás területéről és Meiklejohn metaforikus városi gyűléséről, mivel azok megzavarhatják hallgatóik gondolkodását. Magyarán szólva, a hamis hírek terjesztése *bölcsességet nélkülöző* döntések megszavazásához vezethet, ami kifejezetten ellentétes Meiklejohn végső céljával.

Másodszor, Meiklejohn nyilvánvalóan nem ellenezné azok cenzúrázását, akik tudatosan fabrikálnak és terjesztenek hamis híreket. Ha, ahogy Meiklejohn vélte, *nem* feltétlenül szükséges, hogy mindenki beszélhessen,²³⁶ akkor az olyan egyének cenzúrázása, akiknek véleményét *nem* érdemes kimondani, nem jelent problémát. Meiklejohn szavaival élve, a hamis híreket terjesztők „hibásan működnek”²³⁷ amikor hamis hírekkel foglalkoznak.

Harmadszor, Meiklejohn hangsúlyozta, hogy minden tényt „teljeskörűen és *tisztességesen* kell előadni”²³⁸ a „*felelősségteljes* és szabályozott vita” részeként.²³⁹ A közérdekű kérdésekkel kapcsolatos, empirikusan igazolhatóan hamis tények választókkal történő szándékos közlése határozottan *tisztességtelen* és *felelőtlen* információtovábbítás. Röviden, a hamis hírek *tisztességtelen információk*, míg azok, akik tudatosan közvetítik azokat, *felelőtlen megszólalók*.

²³⁰ *Schenck v. United States* 249 US 47 (1919). Holmes úgy vélte, hogy „a szabad szólás legszigorúbb védelme sem fogja megvédeni azt az embert, aki színházban hamisan tüzet kiált, és pánikot okoz”. Uo., 52.

²³¹ MEIKLEJOHN i. m. (221. lj.) 261–262.

²³² MEIKLEJOHN i. m. (43. lj.) 26.

²³³ L. az előbbiekből a 29–31. jegyzeteket és a hozzájuk tartozó főszöveget.

²³⁴ MEIKLEJOHN i. m. (43. lj.) 25.

²³⁵ Uo.

²³⁶ Uo. („Nem az a lényeg, hogy mindenki beszéljen, hanem hogy minden elhangozzon, amit érdemes elmondani” – kiemelés a szerzőktől).

²³⁷ Uo., 23.

²³⁸ Uo., 25. (kiemelés a szerzőktől).

²³⁹ Uo., 23. (kiemelés a szerzőktől).

Függetlenül attól, hogy egy megszólaló a közönség szándékos összezavarásáért, vagy egyszerűen a nagy mennyiségű kattintással gazdasági haszonszerzés céljából közvetít hamis híreket, a lényeg, hogy az ilyen véleménynyilvánítás Meiklejohn elmélete alapján nem élvez védelmet. Ezen túlmenően, ahogy azt az 3.1. részben kifejtettük, a gondolatok piacának modellje nem védi a hamis híreket a kormányzati cenzúrától. Így a véleménynyilvánítás elnyomása elleni védelem két legfontosabb indoka nem mutat ellenállást vagy hoz fel ellenvetést a hamis hírek tudatos fabrikálását és terjesztését kriminalizáló hipotetikus törvénnyel szemben.

4. A hamis hírek védelme a strukturális jogi megközelítés alapján: a doktrína és az elmélet összeegyeztetése

A 2. rész azzal érvelt, hogy a hamis hírek tudatos létrehozását és terjesztését büntető törvény – egy olyan intézkedés, amelyet a szavazók összezavarásának megakadályozása érdekében fogadnának el²⁴⁰ – szinte biztosan nem állná ki az alkotmányosság próbáját. Konkrétan, a szigorú vizsgálat és a szelektív hatályra vonatkozó doktrínák alapján a jelen cikkben megfogalmazott hipotetikus törvény biztosan megbukna.²⁴¹

Mégis, ahogyan a 3. részben kifejtettük, sem a gondolatok piaca, sem a demokratikus öngazgatás elmélete nem nyújt védelmet a hamis hírek cenzúrája ellen. Mivel a jelen cikkben szereplő definíció szerinti hamis hírek²⁴² sem az igazság felfedezését, sem a bölcs szavazást nem mozdítják elő, ezen elméletek fényében²⁴³ a hamis hírek látszólag száműzhetők.

Az Első Alkotmánykiegészítés doktrínájának és elméletének ilyen szétválása messze nem újkeletű. Post az általa „az Első Alkotmánykiegészítés doktrínája sajnálatos állapotának” nevezett helyzet felett keseregve²⁴⁴ több mint 12 évvel ezelőtt megjegyezte, hogy az „Első Alkotmánykiegészítés doktrínája az elmélet és a konkrét esetek kényszerhelyzetei között mozog.”²⁴⁵ Ez problematikus, mert – ideális esetben legalábbis – „a doktrína funkciója egyrészt az elmélet által az Alkotmányhoz rendelt célok megvalósítása, másrészt az, hogy alapelvekkel alátámasztott indokolást nyújtson az egyes döntésekhez.” Post hangsúlyozta, hogy „a doktrína zavarossá válik, ha az elméleti követelmények értelmetlenek a konkrét esetek tényleges körülményei között, vagy ha a doktrínának kell megfogalmaznia a következtetlen elméletek következményeit. Az Első Alkotmánykiegészítés doktrínája pedig sajnos mindkét probléma jegyeit magán viseli.”²⁴⁶

²⁴⁰ L. az előbbiekből a 42. jegyzetet és a hozzá tartozó főszöveget (az e cikkben említett hipotetikus törvény mögöttes céljainak ismertetése).

²⁴¹ L. az előbbiekből, 2. rész.

²⁴² L. az előbbiekből a 29–31. jegyzeteket és a hozzájuk tartozó főszöveget (megadja a hamis hírek e cikk szerinti meghatározását).

²⁴³ L. az előbbiekből, 3. rész.

²⁴⁴ Robert POST: Reconciling Theory and Doctrine in First Amendment Jurisprudence. In: Lee C. BOLLINGER – Geoffrey R. STONE (szerk.): *Eternally Vigilant: Free Speech in the Modern Era*. Chicago, University of Chicago Press, 2002. 153., 172–173.

²⁴⁵ Uo., 153.

²⁴⁶ Uo.

Lehetséges-e tehát összegezteni az Első Alkotmánykiegészítés doktrínáját a szabad véleménynyilvánítás elméletével, amikor hamis hírekről van szó, vagy legalábbis megmagyarázni, miért kellene az Első Alkotmánykiegészítés doktrínájának megvédenie a hamis híreket annak ellenére, hogy a szabad véleménynyilvánítás elmélete ennek ellentmond? Egy lehetséges kiutat mutathat Gey elemzése arról, hogy az Első Alkotmánykiegészítés miért védi a holokauszttagadó véleménynyilvánítást, amelynek hamis mivolta a hamis hírek e cikk szerinti meghatározásában empirikusan bizonyítható.²⁴⁷ Gey a holokauszttagadás kérdését az Első Alkotmánykiegészítés szerinti két szempontból – a strukturális és az egyéni jogok értelmezéséből – vizsgálta. Végül arra a következtetésre jutott, hogy csak az előbbi felfogás magyarázza meg megfelelően, hogy a holokauszt létezését tagadó véleménynyilvánítás miért érdemel védelmet az Első Alkotmánykiegészítés alapján.²⁴⁸

A strukturális jogok Gey meghatározásában olyan²⁴⁹ „alkotmányos rendelkezések, amelyek strukturálják a kormány és a polgárai közötti interakciókat, és korlátozzák a kormányzati hatalmat annak érdekében, hogy megakadályozzák a kormányzati túlterjeszkedést, és hosszú távon biztosítsák a nép hozzájárulását a politikai hatalom gyakorlásához”.²⁵⁰ Másképp fogalmazva, a strukturális jogok szempontja alapján a törvények értékeit *nem* az általuk biztosított egyéni előnyök határozzák meg, hanem a kormányzati ellenőrzéstől való szabadság, amelyet a törvények hoznak létre. Ahogy Gey állította, a strukturális jogok értelmezése „teljesen negatív”,²⁵¹ csak „a kollektív hatalom problémás természetére” összpontosít.²⁵² Ez közvetlenül ütközik az egyéni jogok perspektívájával, amely a „véleménynyilvánításból származó társadalmi előnyök-re”²⁵³ és a védett véleménynyilvánítás „jótékony jellegére”²⁵⁴ összpontosít.

Így az Első Alkotmánykiegészítésre alkalmazva, „a szólásszabadság strukturális jogi igazolásának veleje az az állítás, hogy a demokratikus önigazgatás nem áll összhangban egy olyan rendszerrel, amely lehetővé teszi a politikai többségnek, hogy elnyomja a szólásszabadságot.”²⁵⁵ Más szóval, a kormányzati ellenőrzést a véleménynyilvánítás felett – mintegy az igazság intellektuális döntőbírájaként – korlátozni kell, vagy akár teljesen el is kell utasítani.²⁵⁶ Az Első Alkotmánykiegészítés architektúrájába beépült – legalábbis a strukturális jogi értelmezés szerint – egy „mély szkepticizmus a kormányt irányítók jóhiszeműségével kapcsolatban”.²⁵⁷ Ez a szkepticizmus két tényből fakad: 1. a hatalmon lévők arra vonatkozó döntései, hogy mi az igaz vagy hamis, „olyan politikai perspektívákhoz kötődnek, amelyeket a kormány igyekszik aláásni”; és 2. „a kormány természetéből adódóan hajlamos arra, hogy a valóságot saját céljainak megfelelően alakítsa.”²⁵⁸

²⁴⁷ GEY i. m. (45. lj.) (azt vizsgálja, hogy a strukturális jogi értelmezés miként támogatja a holokauszttagadó véleménynyilvánítás védelmét).

²⁴⁸ Uo., 17.

²⁴⁹ GEY i. m. (47. lj.) 1.

²⁵⁰ Uo., 4.

²⁵¹ GEY i. m. (45. lj.) 17.

²⁵² Uo., 16.

²⁵³ Uo., 21.

²⁵⁴ Uo., 16.

²⁵⁵ Uo., 19.

²⁵⁶ Uo., 21. („A strukturális értelmezés szerint a kormány nem szellemi és nem is erkölcsi döntőbíró.”)

²⁵⁷ Uo.

²⁵⁸ Uo., 22.

Gey fenti állításának megértéséhez („a kormány természetéből adódóan hajlamos arra, hogy a valóságot saját céljainak megfelelően alakítsa”) elég csak felidézni, ahogy a jelenlegi elnöki adminisztráció az ún. alternatív tényeket²⁵⁹ használja eszközként arra, hogy megpróbálja diktálni, mi igaz.²⁶⁰ Ahogy Jim Rutenberg, a *New York Times* újságírója állítja, a Trump-adminisztráció kommunikációs „stratégiája következetesen feltételezi, hogy a mértékadó újságírás alacsony közmegebecsülése (amelynek fenntartását Trump nagyon boldogan elősegíti) megnyitja az utat a valóság Trump-féle verziójának eladása előtt, függetlenül attól, hogy az milyen viszonyban van a tényekkel”.²⁶¹

A strukturális jogi megközelítés tehát megmagyarázza, hogy miért kell a holokausztagadók és a hamis hírek terjesztőinek véleménynyilvánítását védeni az állami ellenőrzéstől. Röviden, az Első Alkotmánykiegészítésnek *nem* az igazság felfedése vagy a bölcs szavazás miatt kell megvédenie az ilyen véleménynyilvánítást, hanem egyszerűen azért, mert egy valódi öngazgatással rendelkező demokrácia nem engedheti meg, hogy az éppen hatalmon lévők diktálják, mi az igaz és mi a hamis. Gey megfogalmazásában a kormány:

„nem nyomhat el tényállításokat egyszerűen azért, mert azok bizonyíthatóan tévesek, és megteveszthetik azokat, akik hallják őket, és túl lusták vagy buták ahhoz, hogy az igazságot és a hazugságot megkülönböztessék egymástól. A strukturális értelmezés szerint a *kormány* *nincs paternalista szerepe szellemi kérdésekben*, éppúgy, ahogyan lelki kérdésekben sem kap ilyet. *Kizárólag az egyes polgárok feladata, hogy az igazságot a hamisságtól elválasszák.*”²⁶²

Dióhéjban: azok az emberek, akik hamis hírekkel kereskednek – Gey holokausztagadókra vonatkozó találó kifejezését kölcsönvéve, „nonszensz-szállítók”, – pusztán „az ideológiai agnoszticizmus véletlenszerű kedvezményezettjeiként” kapnak védelmet,²⁶³ ami az Első Alkotmánykiegészítés strukturális jogi értelmezésének szerves része.

Gey Első Alkotmánykiegészítésre vonatkozó strukturális jogi értelmezése így biztosítja a szellemi ragasztót a doktrína és az elmélet együtt tartásához. Miközben a hamis híreknek a gondolatok piacról és a szavazóktól való eltávolítása előnyökkel járhat, azokat messze felülmúlja az a veszély, hogy a kormány jogot kap az igaz és a hamis szétválasztására.²⁶⁴ Ahogy Gey írta: „azzal, hogy a kormánynak megengedjük, hogy a hamisság büntetésével ösztönözzön az igazságra, lehetőséget adunk arra is, hogy a polgárokat abba a hitbe ringassa, hogy amit mond, az az utolsó szóig igaz.”²⁶⁵ Végso soron úgy magyarázhatjuk meg, hogy miért nem engedhető meg

²⁵⁹ L. David JACKSON: Conway Backs Spicer’s Version of Facts. *USA Today*, 2017. január 23., 3A (beszámoló, hogy Kellyanne Conway, a Fehér Ház tanácsadója egy, a Trump elnök beiktatásán megjelent tömeg becsült nagyságával kapcsolatos vitáról adott Meet the Press interjúban használta a kifejezést).

²⁶⁰ GEY i. m. (45. lj.) 22.

²⁶¹ JIM RUTENBERG, „Alternative Facts” and The Costs of Trump’s Brand of Reality. *New York Times*, 2017. január 22–23. B1 (kiemelés a szerzőktől).

²⁶² GEY i. m. (45. lj.) 21.

²⁶³ Uo., 22.

²⁶⁴ Uo.

²⁶⁵ Uo.

a kormány számára a hamis hírek cenzúrázása, ha szem előtt tartjuk, hogy milyen negatív következményekkel jár, ha a kormányzat az eszmék piacán és a metaforikus városházi üléseken beavatkozik az igazság meghatározásába.

Meiklejohn azt állította, hogy egy önigazgató demokráciában „mindössze egyetlen csoport létezik – az önigazgató nép”, és „az uralkodók és az alattvalók ugyanazok az egyének.”²⁶⁶ Ha ez így van, akkor lehet, hogy ő is támogatta volna a demokratikus önigazgatás strukturális jogi perspektíváját, amelynek értelmében az „uralkodók” – akik átmenetileg hatalommal rendelkeznek – nem kaphatnak külön hatáskört arra, hogy megmondják az „alattvalóknak”, mi igaz és mi nem. Hasonlóképpen, Holmes bíró, aki „nem hitt az igazságban”,²⁶⁷ és azt állította, hogy „nincsenek univerzális igazságok az egyetemes hobbesi valóság pragmatikus felismerésén kívül, amely szerint a politikában a hatalommal bírók mindig győzedelmeskednek a hatalommal nem rendelkezők felett”,²⁶⁸ biztosan elfogadná a gondolatok piaca elmélet strukturális jogi értelmezését, amely szembeeszegetül a kormány által diktált igazságokkal.

A lényeg az, hogy a hamis hírek tudatos fabrikálásának és terjesztésének bűncselekménnyé nyilvánítása kérdésében az Első Alkotmánykiegészítés strukturális jogi megközelítése áthidalja a doktrína és elmélet között húzóódó, a 2. és a 3. részben leírt látszólagos szakadékot.

5. Következtetés

„Ez a történet HAMIS HÍR, és ezt mindenki tudja!”²⁶⁹ – így reagált Trump a Twitteren 2017 márciusában azokra a vádakra, amelyek szerint munkatársai orosz tisztviselőkkel konspiráltak azért, hogy a 2016-os elnökválasztás eredményét az ő javára befolyásolják.²⁷⁰ Bár a „hamis hír” kifejezést manapság olyan tágan használják, hogy egyesek szerint a kifejezés elvesztette értelmét,²⁷¹ Trump ezzel kapcsolatos fixációja,²⁷² virulens sajtóellenes nézetei²⁷³ és Hillary Clinton választások utáni, a hamis hírek szabályozására vonatkozó felhívása²⁷⁴ teljes mértékben elképzelhetővé teszik a hamis hírek betiltását.

²⁶⁶ MEIKLEJOHN i. m. (43. lj.) 6.

²⁶⁷ SMOLLA i. m. (3. lj.) 8.

²⁶⁸ GEY i. m. (45. lj.) 7.

²⁶⁹ L. Susan PAGE: FBI Bombshell Creates „A Big Gray Cloud” Over Trump’s White House. *USA Today*, 2017. március 17., 1A (idézve a Trump elnök személyes Twitter-fiókjából a 2017. március 20-án, hétfőn, Trump által az FBI-vizsgálattal kapcsolatban küldött kora reggeli tweetek egyikét: az FBI-vizsgálat tárgya az, hogy „vajon Trump munkatársai összejátszottak-e Oroszországgal, az Egyesült Államok egyik legfőbb globális ellenfelével az elnöki kampány eredményének befolyásolására tett erőfeszítéseiben”).

²⁷⁰ Uo.

²⁷¹ L. Dave ITZKOFF: The Same Show, but a Changed World. *New York Times*, 2017. február 8., C1 („A »hamis hírek« kifejezést már olyan szabadon használják, hogy semmit nem jelent.”).

²⁷² L. Kirsten POWERS: Trumping Obama’s War with „Fox News”; „Fake News” Rant is the Sort of Bullying that Conservatives Used to Rage Against. *USA Today*, 2017. február 21., 7A (beszámolva arról, hogy Trump „a nem konzervatív hírcsatornákat kitarthatóan azzal vádolja, hogy hamishírgyártók”).

²⁷³ Trump a hírmédiát gúnyosan az „amerikai nép ellenségének” nevezte. Michael M. Grynbaum, Trump Calls News Media the ‘Enemy of the American People,’ *New York Times*, 2017. február 17–18., A15.

²⁷⁴ L. az előbbieken a 13. jegyzetet és a hozzá tartozó főszöveget.

A hamis hírek pontos meghatározását alkalmazva, amely csak a közérdekű ügyekre vonatkozó, igazolhatóan hamis tényállításokat foglalja magában,²⁷⁵ a jelen cikk azt állította, hogy ha kriminalizálnánk a hamis híreket azért, hogy megakadályozzuk, hogy azok összezavarják a szavazókat, akkor az biztosan az Első Alkotmánykiegészítés doktrínájába ütközne.²⁷⁶ Mégis, a szabad véleménynyilvánítás két elmélete – a gondolatok piaca és a demokratikus öngazgató –, amelyeken e doktrína nagy része látszólag nyugszik, valószínűleg nem védené a hamis híreket a cenzúrától.²⁷⁷ Röviden, a cikk szemléltette az Első Alkotmánykiegészítés doktrínája és az elmélet közötti látszólagos szakadékot.

A cikk ugyanakkor azt is állította, hogy a strukturális jogi értelmezés – amely nem a szólásszabadság előnyeire, vagy a „társadalmi jó” aspektusára,²⁷⁸ hanem inkább „a kollektív hatalom problémás természetére” összpontosít²⁷⁹ – bőséges filozófiai muníciót biztosít annak alátámasztására, hogy az Első Alkotmánykiegészítés miért védi az empirikusan megcáfolható hamis állításokat – például a hamis híreket – a kormányzati ellenőrzéstől.²⁸⁰ Egyszerűen fogalmazva: igen veszélyes, ha a kormány számára lehetővé tesszük, hogy megmondja a társadalomnak, mi igaz és mi nem, mert így felruházuk az országért ideiglenesen felelős tisztviselőket azzal a hatalommal, hogy a narratívákat saját céljaiknak megfelelően alakítsák.²⁸¹

Ez nyugtalanítóan hasonlít a George Orwell *1984* című művében szereplő Igazság-minisztérium funkciójához.²⁸² Annak „célja a valóság kormány szerinti változatának diktálása és védelme”.²⁸³ Ahogy Gey mondta,

„a politikusok ténybeli igazságra vonatkozó állításait soha nem szabad komolyan venni, még akkor se, ha független bizonyíték támasztja alá, hogy a kormánynak ténylegesen igaza van. Ez nem azt jelenti, hogy a politikusok mindig tévednek, hanem azt, hogy a helyes és a helytelen meghatározása nem lehet a politikusok feladata.”²⁸⁴

Végző soron az a kulcskérdés, hogy ki dönti el, melyik tartalom megfelelő arra, hogy helyet kapjon a gondolatok piacán. Smolla azt állítja, hogy „egy nyílt kultúrában ez a döntés vélelmezett a megszólalók, nem pedig a magasabb vagy alacsonyabb rangú kormányzati tisztviselők kezében van.”²⁸⁵ És bár egy önmagát kormányzó demokrácia jobban működhet olyan összehordott szemét nélkül, mint a hamis hírek, amelyek szennyezik a média ökoszisztémáját, a választókat csak közömbösségre és passzivitásra kárhóztatja az, ha a kormányra bízzák, hogy pa-

²⁷⁵ L. az előbbiekben a 29–31. jegyzetet és a kísérő szöveget (a hamis hírek e cikk szerinti meghatározását tartalmazza).

²⁷⁶ L. az előbbiekben, 2. rész.

²⁷⁷ L. az előbbiekben, 3. rész.

²⁷⁸ GEY i. m. (45. lj.) 15.

²⁷⁹ Uo., 16.

²⁸⁰ L. az előbbiekben, 4. rész.

²⁸¹ GEY i. m. (45. lj.) 22.

²⁸² L. az előbbiekben az 55. jegyzetet és a hozzá tartozó főszöveget.

²⁸³ Flemming ROSE – Jacob MCHANGAMA: Shutting down Fake News Could Move Us Closer to a Modern-Day ‘1984’. *Washington Post*, 2017. február 17–18. A17.

²⁸⁴ GEY i. m. (45. lj.) 22.

²⁸⁵ SMOLLA i. m. (3. lj.) 5.

ternalista módon elsöpörje azt. Ez nem táplálná bennük a „holmesi szkepticizmust”²⁸⁶ azzal kapcsolatban, hogy mi igaz. Mill modorában ezt úgy fogalmazhatnánk meg, hogy az embereknek el kell utasítaniuk az ilyen „mentális despotizmust”.²⁸⁷

Bár a kormánynak tilos a hamis híreket kezelnie, ebből logikusan nem következik, hogy a magán szereplők és szervezetek elégedetten hátradőlhetnek. Éppen ellenkezőleg, az egyéneknek és a cégeknek küzdeniük kell a hamis hírek ellen, mind az ellenvéleményük kinyilvánítása, mind az önszabályozó mechanizmusok révén, mint például a hamis hírek kiszűrésére algoritmusokat alkalmazó online közösségi médiaplatformok, és olvasóikat is arra kéri, hogy jelezzék azokat.²⁸⁸

Ha a kormánynak bármilyen módon részt kell vennie a hamis hírek elleni küzdelemben, akkor a szerepe kizárólag oktatási, nem cenzurális jellegű lehet. Ez azt jelenti, hogy az ország tantermeiben fokozni kell a digitális médiaműveltség javítására irányuló erőfeszítéseket.²⁸⁹ Az említett megoldási javaslatok különösen egy olyan korban fontosak, amelyben a nemzet elnöke megkerüli a hagyományos hírmédia-csatornákat, és közvetlenül a polgárok számára közvetít üzeneteket tweetekkel.²⁹⁰ Végző soron, a hír- és a nonprofit szervezetek által végzett tényellenőrzés, valamint a fokozott oktatási erőfeszítések és az önszabályozó mechanizmusok hatékony eszközöket biztosítanak a hamis hírekből eredő károk enyhítésére, miközben garantálják az Első Alkotmánykiegészítés szerinti jogokat is.

FORDÍTOTTA: IPSO JURE FORDÍTÓIRODA

²⁸⁶ GEY i. m. (45. lj.) 22.

²⁸⁷ MILL i. m. (179. lj.) 96.

²⁸⁸ L. az előbbiekből 2.1. pont.

²⁸⁹ Uo.

²⁹⁰ L. Dan COLASIMONE: Donald Trump's „Misinformation Ecosystem”: Q&A on Fake News and the Role of the Media. *ABC News*, 2017. március 20. (arról, hogy „a Twitteren közvetlenül szólhat közönségéhez, és bármit el is mondhat, ami neki tetszik”).

